ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 71ον **ΜΑΡΤΙΟΣ, 1935.** **Ἀριθ. 3**

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΥΠΟ ΝΟΜΟΝ

«Οὕτω λαλεῖτε καὶ οὕτω πράττετε, ὡς μέλλοντες νὰ κριθῆτε διὰ τοῦ νόμου τῆς ἐλευθερίας».
(Ἰακώβου β΄. 12)

Νόμος καὶ Ἐλευθερία! ἰδοὺ μία ἀντίφασις! Δύο τινὰ ἀντίθετα, καταργοῦντα τὸ ἓν τὸ ἄλλο. Ἀλλ᾿ εἶναι ἆρά γε ἀσυμβίβαστα τὰ δύο ταῦτα;

Ἂς ἐξετάσωμεν τὴν ἔννοιαν τῆς ἰδέας τοῦ Νόμου ὑπὸ τὰς διαφόρους αὐτοῦ μορφάς.

Ἡ βασικὴ ἰδέα τοῦ Νόμου εἶναι ***ἀπαγόρευσις, περιορισμός, ἐπιβολὴ ἀνωτέρας θελήσεως*** καὶ ἐξουσίας ἐπὶ τῆς θελήσεως τοῦ ἀτόμου. Αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἔχουν κυρίως οἱ νόμοι οἱ πολιτειακοὶ καὶ κοινωνικοί. Ὑπέχουν ὅμως καὶ μίαν ἀτωτέραν ἔννοιαν οἱ νόμοι τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν. Ἀποσκοποῦν καὶ τὴν διαπαιδαγώγησιν τοῦ ἀτόμου, τὴν ἀνάπτυξιν ἐν αὐτῷ τοῦ συναισθήματος τῆς πρὸς τὸ κοινὸν ὑποχρεώσεως τούτου, τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ καθήκοντος τῆς ὑποχωρήσεως τῆς θελήσεως τοῦ ἀτόμου πρὸ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος. Ἡ ἰδέα αὕτη τοῦ νόμου προϋποθέτει μίαν νηπιώδη ἀντίληψιν τῆς θέσεως καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀτόμου ἐν τῇ κοινωνίᾳ—μίαν πρωτόγονον νοοτροπίαν, ἥτις πρέπει νὰ διαμορφωθῇ, οὕτως ὥστε νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ σύμπραξις τῶν ἀτόμων ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος — τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ. Ἀλλ᾿ ὅτι καὶ οἱ μᾶλλον κοινωφελεῖς νόμοι δὲν κατώρθωσαν νὰ διαπαιδαγωγήσουν τὸ ὅλον κοινωνικὸν φύραμα μαρτυροῦν αἱ ὁσημέραι ὀγκούμεναι παραβάσεις καὶ καταστρατηγήσεις τοῦ νόμου, ἡ καταπληκτικὴ αὔξησις τῆς ἐγκληματικότητος ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας.

Ἡ σχέσις τοῦ νόμου ὡς παιδαγωγοῦ τῶν ἀτόμων εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα. Ὑπάρχουν παιδιὰ διεστραμμένα, τὰ ὁποῖα μόνον διὰ τῶν τιμωριῶν ἐξαναγκάζονται εἰς ὑπακοήν, ἄλλα πάλιν, φύσει εὐαγωγώτερα, ἀνταποκρίνονται κάλλιον πρὸς τὴν θέλησιν τῶν γονέων, διότι εἰς τὴν ψυχήν των ὑπάρχει ἡ ἀναγνώρισις τοῦ δικαιώματος τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς νὰ ἀπαγορεύουν καὶ νὰ διατάσσουν. Τὰ τοιαῦτα παιδία, ἐλθόντα εἰς ἡλικίαν συνέσεως ἀποδίδουν τότε εἰς τοὺς γονεῖς τὴν ὑπακοὴν ἐξ αἰσθήματος στοργῆς τέκνων πρὸς ἀγαπητοὺς γεννήτορας. Ὅταν δὲ γηράσουν οἱ γονεῖς, ὤ, τότε μὲ πόσην τρυφερότητα τὰ τέκνα προλαμβάνουν καὶ τὰς ἐλαχίστας των ἐπιθυμίας καὶ ἐκτελοῦν μετὰ χαρᾶς τὰς πλέον παραλόγους των ἀπαιτήσεις!

Διότι ἡ ἀγάπη ἔγεινεν εἰς αὐτοὺς νόμος, ἀντικαθιστῶν τὸν Δεκάλογον καὶ

ὁ νόμος οὗτος εἶναι νόμος ἐλευθερίας. Τὴν αὐθόρμητον ὑπακοὴν καὶ συμμόρφωσιν ἐκείνην ὑπαγορεύει ἡ ἀγάπη ἥτις πλημμυρεῖ τὴν καρδίαν τοῦ υἱοῦ ἢ τῆς θυγατρός, εἶναι δὲ προσπάθεια τῆς ἀγάπης νὰ ἐκφράσῃ ἑαυτὴν διά τινος θυσίας ὑπὲρ τῶν γονέων. Ἐξαφανίζεται ὅθεν ἐδῶ ἡ φαινομενικὴ ἀντίθεσις μεταξὺ νόμου καὶ ἐλευθερίας, καθότι ἄνευ ἐλευθερίας ἡ ἀγάπη εἶναι ἐξαναγκασμός.

Οἱ στηριζόμενοι εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν, εἰς τὰς ποινὰς καὶ τὴν βίαν νόμος, ἀποβλέπουν εἰς τὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων ἀναμεταξύ των. Ὁ νόμος τῆς ἐλευθερίας προκύπτει ἐκ τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν. Ὅταν ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐμπλησθῇ ὑπὸ αἰσθημάτων τέκνου πρὸς πατέρα ἀγαθὸν καὶ πάνσοφον, πᾶσαι αὐτῆς αἱ ἐνέργειαι θὰ ὑπαγορεύωνται ὑπὸ τοῦ πόθου τῆς ὑπακοῆς, ὄχι ὑπὸ φόβου τιμωρίας, εἰς δὲ τὴν τοιαύτην σχέσιν καὶ εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ θείου Πνεύματος ἐπὶ τῆς ψυχῆς, ὀφείλομεν τὴν κατάργησιν τοῦ φόβου καὶ τοῦ ἐξαναγκασμοῦ—τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ παλαιοῦ καθεστῶτος τοῦ Νόμου ὑπὸ τῆς ἐλευθερίας τοῦ Χριστοῦ. Χωρὶς ἐξαναγκασμὸν ἡ ζωὴ προσανατολίζεται τότε πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ὅλαι αὐτῆς αἱ ἐνεργειαι ἐμπνέονται ὑπ' Αὐτοῦ. Ὁ ἄνθρωπος ζῇ καὶ δρᾷ ἐλεύθερος ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἐκείνην, ἥτις ἀποτελεῖ δι' αὐτὸν νόμον. Ἐδῶ λοιπὸν συγχωνεύονται τὰ δύο ἀντίθετα, ἡ ἰδέα τοῦ Νόμου ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ.

Τὸ Εὐαγγέλιον στηρίζει τὰς ἀξιώσεις αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Νόμου τῆς Ἐλευθερίας ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Τὰς δὲ πράξεις κρίνει ὡσαύτως κατὰ τὸν αὐτὸν γνώμονα. Κατὰ τὴν ἐπίγειόν Του διακονίαν ὁ Κύριος ὡς καρδιογνώστης διέκρινε βαθειὰ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἁμαρτωλοῦ τὸν σπινθῆρα τῆς θείας ἀγάπης, μόλις διατηρούμενον ἐντὸς τῆς ἀποπνικτικῆς ἀτμοσφαίρας τοῦ ἁμαρτωλοῦ περιβάλλοντος καί, γνωρίζων τὴν δυνατότητα τῆς ψυχῆς ἥτις διετήρει ἔστω καὶ ἕνα ἐλάχιστον τοιοῦτον μόριον τοῦ θείου πυρός, ἀνερρίπιζεν αὐτὸ εἰς φλόγα, ἐρωτῶν «Ἀγαπᾷς Με;» ἢ διατάσσων «Μηκέτι ἁμάρτανε» «Ὕπαγε ἐν εἰρήνῃ» «Ἡ πίστις σοῦ σε ἔσωσε».

Ὑπάρχει καὶ ἄλλη τις ἄποψις τῆς ἀντιδράσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Ἠθικὸν Νόμον— τὸν νόμον τοῦ περιορισμοῦ. Καταστέλλει τὰς ἐφέσεις πρὸς παράβασιν τῶν διατάξεων καὶ ἐντολῶν τοῦ Νόμου καὶ παρουσιάζει ὄψιν προτύπου ἀρετῆς—ἐκτὸς μιᾶς παραβάσεως, ἥτις ἐκσπᾷ τῶν περιορισμῶν τὰς ὁποίας αὐτὸς ἀσκεῖ ἐφ' ἑαυτοῦ. Τοῦτο μαρτυρεῖ ὅτι διὰ τοῦ νόμου τοῦ περιορισμοῦ, τοῦ ἐξαναγκασμοῦ, καὶ τῶν ποινῶν, δὲν ἐκριζοῦνται αἱ πρὸς τὴν παράβασιν τοῦ νόμου διαθέσεις, καθόσον τὸ ἀκατάσχετον τῆς μιᾶς παραβάσεως μαρτυρεῖ ὅτι καὶ αἱ λοιπαὶ εὑρίσκονται ζῶσαι εἰσέτι. Οὕτως ἐξηγεῖται τό: «Ὅστις φυλάξῃ ὅλον τὸν νόμον καὶ πταίσῃ εἰς ἕν, ἔγεινεν ἔνοχος πάντων» (Ἰάκ. β' 10) καὶ μόνον οὕτω δύναται νὰ ἐξηγηθῇ. Διδασκόμεθα δὲ ἐξ αὐτοῦ, ὅτι ἡ ἀνοχὴ μιᾶς ἁμαρτίας ἀποτελεῖ κίνδυνον διὰ τὴν ψυχήν, ἥτις ἐπαναπαύεται ἐπὶ τῆς καταδαμάσεως τῶν λοιπῶν συγκρατουμένων ἁμαρτωλῶν τάσεων. Διότι αἰρομένων τῶν φραγμῶν,—τοῦ φόβου, τῆς κοινῆς γνώμης, τῆς ἀτομικῆς ὑπολήψεως καὶ τῶν τοιούτων,—ἀποκαλύπτεται ὁ ἄνθρωπος, ὁποῖος πράγματι εἶναι, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων.

Καὶ τέλος, πάντες οἱ φέροντες τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ θέλομεν κριθῆ διὰ τοῦ νόμου τῆς ἐλευθερίας, ὅστις ἀντικατέστησε διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ τὸν

παλαιὸν νόμον τῶν περιορισμῶν καὶ ἀπαγορεύσεων, τῆς βίας καὶ τῶν ποινῶν. Ὅταν διὰ τοῦ θανάτου ἀρθῶσιν οἱ φραγμοὶ καὶ φανῇ ἕκαστος ὁποῖος ἦτο καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἐπίγειον ζωήν, αὐταὶ αἱ ἐφέσεις αἵτινες ὑπέφωσκον, συγκρατούμεναι διὰ τῆς βίας, θὰ ἐμφανίσωσι τὴν ψυχήν, ἥτις δὲν ἐπόθησε νὰ τεθῇ ὑπὸ τὴν γλυκεῖαν διαπαιδαγώγησιν καὶ ὁδηγίαν τοῦ Νόμου τῆς Ἐλευθερίας καὶ αὕτη ἀφεύκτως θέλει ἀπέλθει εἰς τὸν τόπον ὃν ἡτοίμασε δι' ἑαυτήν.

Ἡ προτροπὴ τοῦ Ἀποστόλου πρέπει νὰ ἠχῇ διαρκῶς εἰς τὰ ὦτα παντὸς Χριστιανοῦ, ὅπως μὴ λησμονῇ ὅτι οἱ λόγοι, αἱ πράξεις καὶ αὐτοὶ οἱ διαλογισμοὶ αὐτοῦ θὰ κριθοῦν διὰ τοῦ νόμου τῆς Ἐλευθερίας, ὅστις ἐνῷ διανοίγει εἰς τὴν ψυχὴν τὴν εἴσοδον εἰς τὴν τελειότητα, συνεπάγεται καὶ τὴν μεγίστην εὐθύνην διὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ διὰ τὴν μέλλουσαν.

ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΤΗΣ ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

> Πόσον εἶναι ἀγαπηταὶ αἱ σκηναί σου, Κύριε τῶν Δυνάμεων!
> Ἐπιποθεῖ καὶ μάλιστα λιποθυμεῖ ἡ καρδία μου διὰ τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου.
> Καλητέρα εἶναι μία ἡμέρα εἰς τὰς αὐλάς σου ὑπὲρ χιλιάδας. (Ψαλμὸς πδ', 1, 2, 10)

Ὁ ψαλμὸς οὗτος εἶναι μία ἐξύμνησις τοῦ προνομίου τῆς ἀπὸ κοινοῦ λατρείας ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, ἥτις διὰ τὸν Δαβὶδ ἀπετέλει τὴν ὑψίστην χαράν, τὴν τελειοτέραν ἀνακούφισιν τῶν πόνων τοῦ βίου, καὶ τὴν ἀσφαλῆ του ἐλπίδα ἐν μέσῳ τῶν ἐπιθέσεων τῶν ἐχθρῶν του.

Ἡ σύναξις τῶν πιστῶν πρὸς λατρείαν εἶναι θεσμὸς θεῖος, ἔχων θέσιν περίβλεπτον ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῆς χάριτος. Δὲν ἀντικαθιστᾷ ὅμως τὴν κατ' ἰδίαν ἐπικοινωνίαν τῆς ψυχῆς μὲ τὸν Θεόν, οὔτε καὶ ἀντικαθίσταται ὑπὸ ταύτης. Ἡ σπουδαιότης τῆς ἀπὸ κοινοῦ Χριστιανικῆς λατρείας πηγάζει ἐκ τῆς ἰδέας τῆς ἑνότητος τῶν πιστῶν εἰς ἓν σῶμα, Κεφαλὴ τοῦ ὁποίου εἶναι ὁ Χριστός, τὰ δὲ ἄτομα, ὡς ἐκ τούτου, μέλη ἀλλήλων, ὑποτεταγμένα εἰς τὸ θέλημα τῆς Κεφαλῆς.

Ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας οἱ πιστοὶ συνηθροίζοντο πρὸς προσευχὴν καὶ εὐχαριστίαν εἰς ἰδιωτικὰς οἰκίας, καὶ τότε ἡ ἀπὸ κοινοῦ λατρεία προσελάμβανε τὸν χαρακτῆρα τῆς «κατ' οἶκον ἐκκλησίας». Ἐν καιρῷ διωγμοῦ οἱ πιστοὶ συνηθροίζοντο εἰς τὰς κατακόμβας, ἐν σπηλαίοις καὶ χαράδραις τῶν βουνῶν, μὴ πτοούμενοι ἐκ τοῦ ἀγρίου περιβάλλοντος.

Ὁ Ἰουστῖνος Μάρτυς (¹) ἀφῆκε περιγραφὴν τῆς ἁπλῆς καὶ ἀπερίττου λατρείας τῶν Χριστιανῶν κατὰ τὸν 2ον αἰῶνα. Αὕτη ἀπετελεῖτο ἐξ αἴνου καὶ δοξολογίας δι' ὕμνων καὶ ψαλμῶν, ἐξ εὐχαριστίας καὶ δεήσεως, ἀναγνώσεως τοῦ θείου λόγου καὶ ἑρμηνείας τούτου, ἤτοι κηρύγματος. Ἡ τελετὴ τοῦ Δείπνου τοῦ Κυρίου ἐτελεῖτο εἰς τὸ τέλος, καὶ ἔρανος ὑπὲρ τῶν ἀπόρων ἀδελφῶν ἔκλειε τὴν συνάθροισιν. Ταῦτα ἀποτελοῦν καὶ σήμερον τὴν βάσιν, τὸν σκελετόν, τῆς δημοσίας λατρείας

(¹) Α'. Ἀπολογία. Πρὸς Ἀντωνῖνον τὸν Εὐσεβῆ (65-69).

εἰς τὰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας πάσης ἀποχρώσεως, ἀδιάφορον ἂν οἱ μεταγενέστεροι αἰῶνες προσέθεσαν εἰς ταῦτα πολλὰ τὰ τυπικὰ καὶ ξένα πρὸς τὸν καθαρῶς πνευματικὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀρχετύπου Χριστιανισμοῦ.

Ἡ δημοσία λατρεία εἶναι διαταγὴ θεία, ἐπαναλαμβανομένη διὰ στόματος τῶν λειτουργῶν αὐτῆς, καλούντων τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος τούτου καὶ ὑπομιμνησκόντων εἰς αὐτοὺς τὰς πνευματικὰς ὠφελείας τοῦ ὑψηλοῦ τούτου προνομίου.

Ὁ πρώτιστος ὅρος τῆς εὐπροσδέκτου λατρείας εἶναι ἡ συναίσθησις τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ ἐν τῷ μέσῳ τῆς συνάξεως, ὅπου δήποτε καὶ ἂν τελῆται αὕτη. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς μᾶς βεβαιοῖ, ὅτι ὅπου δύο ἢ τρεῖς εἶναι συνηγμένοι ὁμοῦ, ὅπως ἐκ συμφώνου ζητήσωσί τι παρὰ τοῦ Θεοῦ, Αὐτὸς θέλει εἶσθαι ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ θέλει ἐκτελέσει τὸ αἴτημά των. Πόσῳ δὲ μᾶλλον θέλει κλίνει τὸ οὖς, ὅπου δέονται πολλοὶ ἐκ συμφώνου!

Ἡ ταπείνωσις καὶ ὁμολογία τῆς ἀναξιότητος καὶ τῆς ἀδυναμίας τοῦ πράττειν τὸ θεῖον θέλημα ἄνευ τῆς θείας βοηθείας, ἀποτελεῖ τὸ ἀπαραίτητον προοίμιον πάσης ἱκεσίας. Ἡ δὲ προσευχὴ συνδέει τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεόν, ὅταν ἐν πίστει ἀναπέμπεται.

Ἀποκτᾷ ἀκατάσχετον δύναμιν ὅταν ἀναπέμπεται ἐκ πολλῶν καρδιῶν οὕτω συνδεομένων, καὶ ἐνισχυομένων ὑπὸ τῆς πίστεως.

Ἡ ἀκρόασις τοῦ λόγου, εἶναι φωνὴ Θεοῦ εἰς ἕνα ἕκαστον καὶ εἰς ὅλους ὁμοῦ ἀποτεινομένη. Ὁποῖον προνόμιον ἀποτελεῖ τὸ μέσον τοῦτο τῆς διδαχῆς, τῆς νουθεσίας καὶ προτροπῆς, ἀκόμη δὲ καὶ τῆς ἀπειλῆς ἐκ μέρους τοῦ καρδιογνώστου Πατρός, μεριμνῶντος περὶ τῆς διαπαιδαγωγήσεως τῶν τέκνων του!

Ἡ ἑρμηνεία τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, ἤτοι τὸ κήρυγμα, εἶναι τὸ ἀπαραίτητον μέσον τῆς μεταδόσεως τῆς γνώσεως τοῦ Θείου θελήματος καὶ τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ ἐπουρανίου Πατρὸς ἀπὸ τὰ τέκνα του.

Διὰ τοῦ κηρύγματος διδάσκεται ἕκαστος τὴν ἔννοιαν τῆς πίστεώς του, στηρίζεται ἐν τῇ πίστει ταύτῃ καὶ καθίσταται ἱκανὸς νὰ δώσῃ λόγον ταύτης εἰς τοὺς ἔξω. Προειδοποιεῖται περὶ τοῦ κινδύνου τῆς πεπλανημένης διδασκαλίας καὶ καταρτίζεται ἐν τῇ ἐπιγνώσει τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ δὲ μὴ σταθερὸς ἐν τῇ πίστει ὁδηγεῖται εἰς τὴν πλήρη ἀλήθειαν διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Πνεύματος. Πόσον εἶναι μέγα τὸ προνόμιον τῆς τοιαύτης διαπαιδαγωγήσεως, τῆς ἁγίας διδασκαλίας, ἥτις ὡς τροφὴ τονωτικὴ παρέχεται κατὰ τὰς ἀπὸ κοινοῦ συναθροίσεις τῆς δημοσίας λατρείας.

Τὰ ἀγαθὰ τῆς ἀπὸ κοινοῦ λατρείας εἶναι ἀναρίθμητα, καθὸ ἀποβλέποντα εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ψυχῆς ἐφ᾽ ὅλων τῶν σημείων τῆς χριστιανικῆς ζωῆς. Ἀλλ᾽ ἐκ τούτων, ἴσως τὸ οὐσιωδέστερον, ὅσον ἀφορᾷ τὴν σχέσιν τῶν ἀτόμων πρὸς τὸ σῶμα τῶν πιστῶν, εἶναι ὅτι ἡ ἀπὸ κοινοῦ λατρεία ἀναπτύσσει τὸ συναίσθημα τῆς ἑνότητος, ἐκ δὲ ταύτης ἀπορρέει ἡ στοργή, ἡ ἀνιδιοτελὴς ἀγάπη πρὸς τὰ μέλη τοῦ σώματος οὗτινος κεφαλὴ ὁ Χριστός, ἡ εἰλικρινὴς συμμετοχὴ εἰς τὰς λύπας καὶ τὰς χαρὰς αὐτῶν, ἡ προθυμία πρὸς ὑπηρεσίαν, ἔστω δὲ καὶ πρὸς θυσίαν ὑπὲρ ἀλλήλων, ἅτινα ἐφαρμοζόμενα ὑφ᾽ ὅλων πρὸς ἀλλήλους, ἤθελον ἐμφανίσει

τὴν ἐκκλησίαν ὡς πράγματι σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ὑπόδειγμα καὶ κήρυγμα ἄνευ λόγων εἰς τοὺς πέριξ—κήρυγμα ἰσχυρότερον μάλιστα καὶ πειστικώτερον τῶν εὐγλωττοτάτων παραινέσεων καὶ ἐπιχειρημάτων.

Αἱ εὐθύναι τῶν Χριστιανῶν εἶναι μεγάλαι καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἰδίαν των πνευματικὴν αὔξησιν, ἀλλ' ἰδίως ὡς πρὸς τὰ τέκνα αὐτῶν, τῶν ὁποίων τὰ πνευματικὰ συμφέροντα κεῖνται εἰς τὰς χεῖρας τῶν γονέων. Καθῆκον ἱερὸν καὶ ἀπαραίτητον παντὸς Χριστιανοῦ γονέως εἶναι, ὅπως ἀπὸ τρυφερᾶς ἡλικίας ὁδηγήσωσι τὰ βήματα τῶν τέκνων των πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ—τὴν σχολὴν τοῦ Χριστοῦ—ὅπου θέλουν ἐξοικειωθῇ ἐνωρὶς μὲ τὴν γλῶσσαν τῆς προσευχῆς καὶ τοῦ αἴνου, καὶ ἐμποτισθῇ μὲ τὴν γλυκεῖαν διδαχὴν τοῦ Χριστοῦ, ὅστις θὰ καταστῇ δι' αὐτοὺς ὄχι ἀόριστός τις προσωπικότης, ἀλλὰ πραγματικότης, φίλος τῶν παιδίων, καὶ παντὸς ἔχοντος ἀνάγκην αὐτοῦ, πρότυπον ζωῆς διὰ τῆς ὁποίας καὶ τὰ παιδιὰ δύνανται νὰ δοξάσωσι τὸ ὄνομα τὸ ὁποῖον φέρουν, καὶ δι' αὐτῆς ὁδηγήσωσι καὶ ἄλλα παιδιὰ εἰς αὐτόν. Ἃς μὴ ἀμελῶμεν ὅθεν, εἴτε μικροὶ εἴτε μεγάλοι, τὸ μέγα προνόμιον τῆς ἡνωμένης λατρείας, ἵνα μετὰ τοῦ ψαλμῳδοῦ ἐκ καρδίας δυνηθῶμεν νὰ εἴπωμεν:

— Εὐφράνθην ὅτε μοι εἶπον, «Ἃς ὑπάγωμεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Κυρίου!»

ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΗΜΕΡΑΙ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

ὑπὸ **Φρειδερίκου Φάρραρ.**

(κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τοῦ 'Αγγλικοῦ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Ἡ πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολή.

(Συνέχεια)

Κατὰ τῆς εἰκασίας ὅτι ὁ Ἀπολλὼς εἶναι ὁ συγγραφεὺς τῆς Ἐπιστολῆς ταύτης προβάλλεται τὸ ἐπιχείρημα ὅτι εἶναι ἀπίστευτον ὅτι προκειμένου περὶ ἑνὸς διακεκριμένου Ἀλεξανδρέως, ὡς ὁ Ἀπολλώς, ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Χριστ. Ἐκκλησία οὐδεμίαν διετήρησε παράδοσιν τοῦ ὅτι αὐτὸς συνέγραψε τὴν Ἐπιστολὴν ταύτην, ἣν ἡ Ἐκκλησία τόσον ἐξετίμα. Ἀλλ' ὁ Ἀπολλώς, ἂν καὶ ἦτο Ἀλεξανδρεὺς ἐκ γενετῆς καὶ μορφώσεως, δὲν φαίνεται ὅτι ἔζησε πολὺν χρόνον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Ἐξ Ἀλεξανδρείας μάλιστα τὸν βλέπομεν μεταβάντα εἰς Ἔφεσον πρὶν ἢ γνωρίσῃ τὸν Χριστόν· ἀφοῦ δὲ ἐν Ἐφέσῳ ἔγεινε Χριστιανός, ἐκεῖθεν μετέβη πρὸς καιρὸν εἰς Κόρινθον καὶ ἔπειτα πάλιν ἐπέστρεψεν εἰς Ἔφεσον, κατόπιν δὲ ἀναφαίνεται ἐν Κρήτῃ (Τίτ. γ'. 13). Εἶναι λοιπὸν πιθανώτατον ὅτι τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του ἔζησεν ὡς ἱεραπόστολος, κηρύττων τὸν Χριστὸν εἰς διαφόρους πόλεις. Τοιουτοτρόπως δὲ ἔγεινε ξένος διὰ τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Χριστιανούς.

Ἄλλως τε, ἂν τὸ ὡς ἄνω ἐπιχείρημα ἰσχύῃ διὰ τὸν Ἀπολλώ, διατὶ δὲν ἰσχύει καὶ διὰ τὸν Παῦλον; Δεδόσθω ὅτι περὶ τοῦ Ἀπολλὼ ὡς συγγραφέως τῆς Ἐπι-

στολῆς δὲν ὑπῆρχεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καμμία παράδοσις, μήπως περὶ Παύλου ὑπῆρχε; Διότι εἴδομεν ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους τρεῖς αἰῶνας ἐν τῇ Δύσει καὶ τοὺς πρώτους δύο αἰῶνας ἐν τῇ Ἀνατολῇ, κανεὶς ἐκκλ. συγγραφεὺς δὲν ἐγνώριζε τὸν Παῦλον ὡς συγγραφέα τῆς Ἐπιστολῆς·

Συνοψίζοντες λοιπὸν τὰ ἀνωτέρω, καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι κανεὶς ἄλλος ἐκ τῶν συνεργατῶν τοῦ Παύλου δὲν πληροῖ ὅλους τοὺς ὅρους καὶ τὰς ἐνδείξεις, ἃς ἔχομεν περὶ τοῦ συγγραφέως τῆς Πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς, εἰμὴ ὁ Ἀπολλώς.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ***χρόνον,*** καθ' ὃν ἐγράφη ἡ Ἐπιστολὴ αὐτή, εἶναι φανερὸν ἐκ τοῦ περιεχομένου αὐτῆς, ὅτι ἐγράφη καθ' ἣν ἐποχὴν ἐξηκολούθουν ἀκόμη αἱ θυσίαι εἰς τὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ ναόν, ἤτοι, πρὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ ναοῦ, ἐν ἔτει 70 μ. Χρ.

Ἐξ ἄλλου, ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ μνείας τοῦ Τιμοθέου (κεφ. ιγ'. 23: «γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν Τιμόθεον ἀπολελυμένον, μεθ' οὗ, ἐὰν τάχιον ἔρχηται, ὄψομαι ὑμᾶς»), καὶ ἐπειδὴ ἀλλαχοῦ τῆς Κ. Διαθήκης οὐδεμία φυλάκισις τοῦ Τιμοθέου ἀναφέρεται, ἀγόμεθα εἰς τὴν πιθανὴν εἰκασίαν ὅτι ὁ Τιμόθεος, ἐλθὼν εἰς Ρώμην κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Παύλου (Β'. Τιμ. δ'. 20) ἐρρίφθη καὶ αὐτὸς εἰς φυλακήν, ἀλλὰ διέφυγε τὸ μαρτύριον καὶ ἀπεφυλακίσθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νέρωνος (ἔτος 68 μ. Χρ). Ὥστε πρέπει νὰ χρονολογήσωμεν τὴν Ἐπιστολὴν περὶ τὸ ἔτος 69 μ. Χρ. Ἐγράφη δέ, ὡς φαίνεται, ἐξ Ἰταλίας (κεφ. ιγ'. 24), ἂν καὶ τοῦτο δὲν εἶναι βέβαιον.

***

Πρὸς ποίους ἀπηυθύνετο ἡ Ἐπιστολὴ αὕτη;

1. Εἶναι βέβαιον ὅτι ἀπηυθύνετο πρὸς ***Χριστιανοὺς ἐξ Ἑβραίων,*** ὄχι ἐπειδὴ οὕτως ἐπιγράφεται σήμερον (διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ ἐπιγραφαὶ πασῶν τῶν ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ ἐπιστολῶν προσετέθησαν μεταγενεστέρως), ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ τοῦ περιεχομένου αὐτῆς εἶναι φανερὸν ὅτι ἀπευθύνεται πρὸς ἀναγνώστας καλῶς γνωρίζοντας καὶ προσκειμένους εἰς τὴν Λευϊτικὴν λατρείαν, τὰς ἱεροτελεστίας τοῦ Ναοῦ καὶ τοὺς θεσμοὺς τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου. Εἶναι ἐπίσης φανερὸν ὅτι οἱ ἀναγνῶσται οὗτοι ἐκινδύνευον νὰ ὀπισθοδρομήσουν ἐκ τοῦ Χριστιανισμοῦ πάλιν πρὸς τὸν Ἰουδαϊσμόν. Ἐν τούτοις, δὲν νουθετοῦνται (ὡς οἱ Γαλάται) κατὰ τῆς περιτομῆς, διότι ἦσαν ἤδη περιτετμημένοι. Ὁ συγγραφεὺς τῆς Ἐπιστολῆς τοὺς προσκαλεῖ νὰ ἴδουν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν τὴν τελείαν συμπλήρωσιν τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, νὰ ἴδουν εἰς τὸν Χριστὸν τὴν πλήρωσιν τοῦ Νόμου—εἰς τὸ πρόσωπον Αὐτοῦ τὸ ἀντίτυπον τῆς Λευϊτικῆς ἱερωσύνης, εἰς τὴν θυσίαν Αὐτοῦ τὴν ἐφ' ἅπαξ αἰωνίαν πραγματοποίησιν τῶν συμβολικῶν θυσιῶν καὶ τοῦ μεσιτικοῦ ὑπουργήματος τοῦ Μωσαϊκοῦ ἀρχιερέως.

2. Ἐν τούτοις, ἡ Ἐπιστολὴ δὲν ἀπευθύνεται πρὸς ὅλους τοὺς ἀνὰ τὸν τότε κόσμον Ἑβραίους Χριστιανούς, ἀλλὰ πρὸς ***μίαν ὡρισμένην Ἐκκλησίαν*** ἢ ὁμάδα αὐτῶν, περὶ τῆς ὁποίας ἐρανιζόμεθα ἐξ αὐτῆς τῆς Ἐπιστολῆς τὰς ἑξῆς πληροφορίας: Ὅτι οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὴν ἦσαν προσωπικῶς ***γνωστοὶ*** εἰς τὸν συγγραφέα τῆς Ἐπιστολῆς, ὅτι εἶχον ὑποστῇ μὲ εὐστάθειαν διαφόρους ***διωγμοὺς***

καὶ ὑλικὰς ζημίας, ὅτι εἶχον δείξει ***συμπάθειαν*** καὶ ἀλληλεγγύην πρὸς τοὺς καταδιωκομένους ἀδελφούς των καὶ πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς ἐν γένει, ὅτι ἤδη ἐκινδύνευον νὰ περιπέσουν εἰς ***ἀποστασίαν***, ὅτι δὲν εἶχον εἰσέτι ἀντιστῆ «μέχρις αἵματος», ὅτι ἡ ἐκκλησία των ὑφίστατο ἀπὸ πολλοῦ χρόνου καί τινες τῶν προεστώτων αὐτῆς εἶχον ἤδη ἀποθάνει, ὅτι ὁ γράφων ἤδη ἐζήτει τὰς προσευχάς των, ὅπως ἀξιωθῇ νὰ ἀποκατασταθῇ πάλιν μεταξύ των, καὶ ὅτι ἐγνώριζον προσωπικῶς τὸν Τιμόθεον. Ἐπίσης ἐκ τοῦ συνόλου τῆς Ἐπιστολῆς συνάγεται, ὅτι οἱ πρὸς οὓς ἀπηυθύνετο ἠδύναντο νὰ ἐννοήσουν τὴν ***ἀλληγορικὴν ἑρμηνείαν*** τῆς Π. Διαθήκης, εἰς τὴν ὁποίαν ἠρέσκοντο οἱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὅτι ἐγνώριζον τὴν Π. Διαθήκην κατὰ τὴν ***Μετάφρασιν τῶν Ἑβδομήκοντα*** καὶ ὅτι ἡ Ἐπιστολὴ ἐγράφη ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὴν ***Ἑλληνικὴν*** καὶ ὄχι εἰς τὴν Ἀραμαϊκὴν διάλεκτον. (1)

3. Ποία λοιπὸν ἦτο ἡ ὡς ἄνω ἐκκλησία ἢ ὁμάς, πρὸς τὴν ὁποίαν ἀπηυθύνετο ἡ Ἐπιστολή;

Ὁ Χρυσόστομος (Προοίμ. εἰς Ἑβρ.), λέγει: «Ἐμοὶ δοκεῖ ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ Παλαιστίνῃ», τὴν δὲ γνώμην ταύτην ἠσπάσθησαν διάφοροι νεώτεροι ἑρμηνευταί. Οἱ ὀπαδοὶ τῆς γνώμης ταύτης θεωροῦν ἀπίθανον ὅτι ὑπῆρχεν ἔξω τῆς Παλαιστίνης Χριστιανικὴ ἐκκλησία, ἀποτελουμένη τόσον ἀποκλειστικῶς ἐξ Ἑβραίων προσηλύτων, ὅσον προϋποθέτει ἡ Ἐπιστολή. Εἰς τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο δύναται νὰ ἀντιταχθῇ ὅτι ἡ Ἐπιστολὴ ἠδύνατο κάλλιστα νὰ ἀπευθύνεται ὄχι πρὸς τὸ σύνολον μιᾶς οἱασδήποτε ἐκκλησίας, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐξ Ἑβραίων Χριστιανῶν μερίδα αὐτῆς· καὶ ἀκριβῶς διὰ τοῦτο ἡ Ἐπιστολὴ δὲν φέρει τὴν συνήθη ἐναρκτήριον διεύθυνσιν, ἣν βλέπομεν εἰς ἄλλας ἐπιστολὰς τῆς Κ. Διαθήκης (2).

Ἐπίσης οἱ ὀπαδοὶ τῆς εἰρημένης γνώμης προβάλλουν ὅτι κυρίως οἱ Ἑβραῖοι Χριστιανοὶ τῆς Παλαιστίνης θὰ ᾐσθάνοντο τὴν μεγάλην προσήλωσιν εἰς τὰς Λευϊτικὰς ἱεροτελεστίας, κατὰ τῆς ὁποίας ἀντεπεξέρχεται ἡ Ἐπιστολή. Ἐν τούτοις, γνωρίζομεν ὅτι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Ἑλληνιστικῆς Διασπορᾶς ἦσαν εἰς ἄκρον ζηλωταὶ τῆς Μωσαϊκῆς λατρείας, πέμποντες πλουσίας χρηματικὰς δωρεὰς εἰς τὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ Ναὸν καὶ συρρέοντες κατὰ χιλιάδας ἐκ πάσης γῆς κατὰ τὰς ἐτησίας ἑορτὰς τοῦ Πάσχα καὶ τῆς Πεντηκοστῆς. Πόσον δὲ φλογερὸς ἦτο ὁ φανατισμός των μαρτυρεῖ ἡ κατὰ τοῦ Παύλου ἐπίθεσίς των ἐν Ἱερουσαλὴμ (Πράξ. κα'. 27).

Ἐξ ἄλλου, ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων, ἥτις ἦτο τὸ κέντρον τῆς Ἰουδαϊζούσης

(1) Τινὲς τῶν Πατέρων ἐξέφρασαν τὴν γνώμην ὅτι ἡ Ἐπιστολὴ ἀρχικῶς ἐγράφη Ἑβραϊστὶ (ἢ μᾶλλον εἰς τὴν Ἀραμαϊκὴν γλῶσσαν, ἣν ἐλάλουν οἱ Ἑβραῖοι τῆς Παλαιστίνης) καὶ ὅτι μετεγλωττίσθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπὸ τοῦ Λουκᾶ. Κατὰ τῆς γνώμης ταύτης ἀντιστρατεύονται διάφοροι ἐνδείξεις. Πρῶτον, ἐν τῇ Ἐπιστολῇ γίνεται χρῆσις πολλῶν Ἑλληνικῶν συνθέτων λέξεων, ὡς λ. χ. «πολυμερῶς, πολυτρόπως, ἀπαύγασμα, εὐπερίστατος» κλπ., αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν πτωχὴν Ἀραμαϊκὴν διάλεκτον μόνον διὰ σχοινοτενῶν περιφράσεων θὰ ἠδύναντο νὰ ἀποδοθοῦν. Δεύτερον, εἰς τὸ κεφ. θ'.16 γίνεται ***παρονομασία*** ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς λέξεως «διαθήκη», ἥτις θὰ ἦτο ἀκατανόητος εἰς τὴν Ἀραμαϊκήν. Τρίτον, οὐδεὶς καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἀρχαιοτάτων Πατέρων εἶδέ ποτε τὸ ὑποτιθέμενον Ἀραμαϊκὸν πρωτότυπον τῆς Ἐπιστολῆς.

(2) Ὡς λ. χ. Ρωμ. α'. 7: «πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν Ρώμῃ ἀγαπητοῖς Θεοῦ». Α'. Κορ. α'. 2: «τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν Κορίνθῳ». Ἐφεσ. α'. 1: «τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν Ἐφέσῳ» καὶ ἀλλαχοῦ.

μερίδος, δὲν θὰ ἐδέχετο εὐχαρίστως ἐπιστολὴν γεγραμμένην Ἑλληνιστὶ ὑπὸ Ἑλληνιστοῦ Ἑβραίου, ἥτις παρέθετε ρητὰ ἐκ τῆς Π. Διαθήκης, οὐχὶ ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ πρωτοτύπου, ἀλλ' ἐκ τῆς μεταφράσεως τῶν Ἑβδομήκοντα, ἥτις ἦτο ἐν πολλοῖς διάφορος τοῦ πρωτοτύπου. Ἐκτὸς τούτου, αἱ Χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι ὁλοκλήρου τῆς Παλαιστίνης ἐφημίζοντο ὡς πτωχαί, ἐνῷ ἡ ἐκκλησία, πρὸς ἣν ἐγράφη ἡ προκειμένη Ἐπιστολή, ἐπαινεῖται ὡς ἐπικουροῦσα ἄλλας ἐκκλησίας (κεφ. ς'. 10). Πάλιν, περὶ τῆς ἐκκλησίας ταύτης ρητῶς λέγεται ὅτι ἀκόμη δὲν εἶχεν ἀντιστῇ «μέχρις αἵματος» (κεφ. ιβ'. 4) ἤτοι, μέχρι μαρτυρικοῦ θανάτου· ἐνῷ γνωρίζομεν ὅτι αἱ ἐκκλησίαι τῆς Παλαιστίνης ἔσχον κατὰ τὸν 1ον αἰῶνα πολλοὺς μάρτυρας. Καὶ τέλος, ἡ Ἐπιστολή, ἐὰν ἀπηυθύνετο πρὸς ἐκκλησίαν τινὰ τῆς Παλαιστίνης, ὅπου ἡ κοινὴ γλῶσσα ἦτο γενικῶς ἡ Ἀραμαϊκή, δὲν θὰ ἐγράφετο Ἑλληνιστί.

Θὰ ἠδυνάμεθα μετὰ πολλῆς πιθανότητος νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ Ἐπιστολὴ ἀπηυθύνετο πρὸς τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκκλησίαν, διότι αὕτη καὶ πλουσία ἦτο καὶ θὰ ἦτο ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἐκκλησίαν εἰς θέσιν νὰ παρακολουθήσῃ τὰ ἐπιχειρήματα καὶ τὴν μέθοδον τῆς Ἐπιστολῆς. Ἀλλὰ πῶς θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ λησμονήσῃ ποῖος ἦτο ὁ συγγραφεὺς τῆς Ἐπιστολῆς, ἐὰν αὕτη ἀπηυθύνετο πρὸς αὐτὴν τὴν ἰδίαν καὶ ὁ συγγραφεὺς ἦτο ὄχι μόνον γνώριμος ἀλλὰ καὶ διακεκριμένος συμπολίτης;

Προκειμένου νὰ ἐκλέξωμεν μίαν ἐκ τῶν παλαιοτέρων καὶ πλουσιωτέρων ἐκκλησιῶν τῆς Ἀποστολικῆς ἐποχῆς, πρὸς ἣν ἀπηυθύνθη ἡ Ἐπιστολὴ αὕτη, πιθανωτέρα μοὶ φαίνεται ἡ ***Ἔφεσος***, ὅπου καὶ ὁ Ἀπολλὼς καὶ ὁ Τιμόθεος ἦσαν γνωστοὶ καὶ ὅπου ἀμφότεροι εἶχον ἐργασθῆ ἱεραποστολικῶς. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν δὲ τῆς Ἐφέσου ἀναμφιβόλως ὑπῆρχε πολυάριθμος ὁμὰς ἀδελφῶν ἐξ Ἑβραίων.

Παρ' ὅλας τὰς ἀμφιβολίας καὶ διαφωνίας, αἵτινες ἀνέκαθεν ἐπεκράτησαν περὶ τοῦ τίς ὁ συγγραφεὺς τῆς πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολῆς καὶ πρὸς ποίαν ἐκκλησίαν ἀπηυθύνετο, ἡ ***θεοπνευστία*** αὐτῆς οὐδέποτε ἠμφισβητήθη. Ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ὁλόκληρος ἀνέκαθεν ἐθεώρησε τὴν Ἐπιστολὴν ταύτην ὡς ἕνα πολύτιμον αὐτῆς θησαυρόν. Ἡ εὐγλωττία, ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ ὑψηλὴ ἰδεολογία τῆς Ἐπιστολῆς τὴν καθιστοῦν μέγα πνευματικὸν ἔργον, ἀλλ' ἡ ὑψίστη ἀξία της ἔγκειται εἰς τὴν δύναμιν καὶ πρωτοτυπίαν καὶ τὸν λογικὸν εἱρμὸν τῶν ἐπιχειρημάτων καὶ συλλογισμῶν αὐτῆς. Οὐδεὶς ἄλλος συγγραφεὺς διετύπωσε μὲ τόσην χάριν καὶ δύναμιν τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ Νέα Οἰκονομία δὲν ἦτο ἡ ἀνατροπή, ἀλλ' ἡ ἔνδοξος πλήρωσις τῆς Παλαιᾶς, ὅτι ὁ Ναὸς καὶ αἱ Μωσαϊκαὶ ἱεροτελεστίαι, μακρὰν τοῦ νὰ ἀπορρίπτωνται μετὰ περιφρονήσεως ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν, ἠκτινοβόλουν μὲ νέαν λαμπρότητα ὑπὸ τὸ φῶς τῆς νέας ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ο ΙΟΥΔΑΪΚΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'

Ὁ «ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου».

Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς ἄλλον τύπον τοῦ ἀρχαίου Χριστιανισμοῦ — τὸν Ἰουδαϊκόν. Τοῦ τύπου τούτου, ὅστις ἤκμασεν ἄνευ διακοπῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ μέχρι

τῆς καταστροφῆς τοῦ ἔτους 70 μ. Χρ. προέχον ἔργον εἶναι ἡ ***Ἐπιστολὴ Ἰακώβου.***

Ἀλλὰ πρὸ τοῦ νὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐννοήσωμεν τὴν Ἐπιστολὴν ταύτην, πρέπει νὰ ἐξακριβώσωμεν ποῖος ἦτο ὁ συγγραφεὺς αὐτῆς.

Ὁ συγγραφεὺς ὀνομάζει ἑαυτὸν «Ἰάκωβον, Θεοῦ καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλον.» Δυστυχῶς ὅμως τὸ ὄνομα καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς οὗτος δύνανται νὰ ἐφαρμοσθοῦν καὶ εἰς ἄλλους συγχρόνους. Τὸ ὄνομα ***Ἰάκωβος*** εἶναι ἐξελληνισμὸς τοῦ ***Ἰακώβ,*** ὀνόματος συνηθεστάτου μεταξὺ τῶν Ἑβραίων. Εἰς μόνην τὴν μικρὰν ὁμάδα τῶν πρώτων μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εὑρίσκομεν ἓξ φέροντες τὸ ὄνομα τοῦτο. Ἔχομεν:

1. ***Ἰάκωβον,*** τὸν υἱὸν τοῦ Ζεβεδαίου, ἀδελφὸν τοῦ Ἰωάννου (Ματθ. δ'. 21, Μάρκ. α'. 19, Λουκ. ε'. 10).

2. ***Ἰάκωβον*** τὸν τοῦ Ἀλφαίου (Ματθ. ι'. 3, Μάρκ. γ'. 18).

3. ***Ἰάκωβον,*** ἕνα τῶν «ἀδελφῶν» τοῦ Ἰησοῦ, μετὰ τοῦ Ἰωσῆ, Σίμωνος καὶ Ἰούδα (Ματθ. ιγ'. 55, κζ'. 56, Μάρκ. ϛ'. 3).

4. ***Ἰάκωβον,*** τὸν «μικρόν», ἀδελφὸν ἑνὸς Ἰωσὴφ καὶ υἱὸν μιᾶς Μαρίας (Μάρκ. ιε'. 40), ἥτις, ὡς βλέπομεν ἐν Ἰωάν. ιθ'. 25, ἦτο σύζυγος τοῦ Κλωπᾶ.

5. ***Ἰάκωβον,*** τὸν «ἐπίσκοπον» Ἱεροσολύμων καὶ «ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου» (Γαλάτ. α'. 19), ὅστις ἀναφέρεται εἰς τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων (ιε'. 13, κα'. 8) καὶ ὅστις κατεῖχε θέσιν μεγάλης αὐθεντίας ἐν τῇ πρώτῃ Ἐκκλησίᾳ (Α'. Κορινθ. ιε'. 7, Γαλάτ. α'. 19, β'. 9).

6. ***Ἰάκωβον,*** τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰούδα (Ἰούδ. 1).

Δὲν ὑπάρχει δὲ ἀμφιβολία ὅτι οἱ ἓξ οὗτοι Ἰάκωβοι πράγματι εἶναι ***τρεῖς*** μόνον.

Διότι ὁ ὑπ' ἀριθ. 2 Ἰάκωβος τοῦ Ἀλφαίου εἶναι ἀναμφιβόλως ὁ αὐτὸς μὲ τὸν ὑπ' ἀριθ. 4 Ἰάκωβον τὸν μικρόν, υἱὸν τῆς Μαρίας καὶ τοῦ Κλωπᾶ. Τὸ ὄνομα ***Κλωπᾶς*** εἶναι ἐξελληνισμὸς τοῦ Ἑβραϊκοῦ ὀνόματος ***Χαλπάϊ,*** καὶ ἐξελληνίσθη ἀκόμη περισσότερον ὡς «Ἀλφαῖος».

Ὁ δὲ ὑπ' ἀριθ. 3 Ἰάκωβος ὁ «ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου», εἶναι πράγματι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν ὑπ' ἀριθ. 5 «ἐπίσκοπον» Ἱεροσολύμων καὶ μὲ τὸν ὑπ' ἀριθμὸν 6 ἀδελφὸν τοῦ Ἰούδα.

Κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα ἀμφότεροι οἱ δύο οὗτοι Ἰάκωβοι ἦσαν πρῶτοι ἐξάδελφοι ἀλλήλων καὶ τοῦ Ἰακώβου, υἱοῦ τοῦ Ζεβεδαίου.

Γεννᾶται λοιπὸν τὸ ἐρώτημα: ***Ποῖος ἐκ τῶν τριῶν τούτων Ἰακώβων συνέγραψε τὴν Ἐπιστολήν;*** Καὶ τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἀναποσπάστως συνδέεται μὲ ἕτερον ἐρώτημα: Ὁ Ἰάκωβος τοῦ Ἀλφαίου εἶναι ἆρά γε ὁ αὐτὸς μὲ τὸν «ἐπίσκοπον» Ἱεροσολύμων; Καὶ ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τρίτου ἐρωτήματος: Ποῖοι ἦσαν οἱ «ἀδελφοὶ» τοῦ Κυρίου;

Ὅτι ὁ Ἰάκωβος τοῦ Ζεβεδαίου συνέγραψε τὴν Ἐπιστολήν, ὡς ἰσχυρίσθησάν τινες, εἶναι ὅλως ἀπίθανον. Πρῶτον, οὐδεὶς ἀρχαῖος ἐκκλ. συγγραφεὺς ἀπέδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν συγγραφὴν τῆς Ἐπιστολῆς. Δεύτερον, αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος μάρτυς ἐκ τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, θανατωθεὶς ὑπὸ Ἡρώδου Ἀγρίππα τοῦ Α' κατὰ τὸ ἔτος 44, ἤτοι, 14 ἔτη μετὰ τὴν Ἀνάληψιν. Ἑπομένως, ἡ Ἐπιστολή, ἐὰν ἦτο ἔργον του, θὰ ἦτο τὸ ἀρχαιότατον σύγγραμμα τῆς Κ. Διαθήκης. Ἀλλὰ

τὰ ὅσα διαλαμβάνει ἡ Ἐπιστολὴ δὲν συμβιβάζονται πρὸς τὴν θεωρίαν ταύτην.

2. Ἡ Ἐπιστολὴ ἀπεδόθη ὑπό τινων καὶ εἰς ***Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου***, τὸν ὁποῖον ἐθεώρησαν ὡς ὄντα τὸ αὐτὸ πρόσωπον μὲ τὸν «ἐπίσκοπον» Ἰάκωβον. Ἀλλὰ καὶ ἡ θεωρία αὕτη δὲν στηρίζεται εἰς κανὲν συγκεκριμένον καὶ θετικὸν γεγονός. Ὁ «Ἰάκωβος ὁ μικρός», καὶ «Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου» εἶναι δι' ἡμᾶς ξηρὰ ὀνόματα ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου. Ἡ Κ. Διαθήκη δὲν ἀναφέρει οὔτε ἓν γεγονὸς περὶ τῆς ζωῆς ἢ δράσεως τοῦ Ἰακώβου τούτου, ἀλλ' οὔτε καὶ αἱ ἐκκλησιαστικαὶ παραδόσεις, αἱ συνήθως τόσον εὔκολοι εἰς ἐφευρέσεις, μᾶς λέγουν τίποτε ἄξιον λόγου περὶ τοῦ Ἀποστόλου τούτου μέχρι τοῦ 14ου αἰῶνος. Γνωρίζομεν περὶ αὐτοῦ μόνον ὅτι ὁ πατήρ του ἐλέγετο Ἀλφαῖος ἢ Κλωπᾶς ἢ Χαλπάϊ, ἡ μήτηρ του ἐλέγετο Μαρία καὶ οἱ ἀδελφοί του ἐλέγοντο Ματθαῖος καὶ Θωμᾶς. Τοῦ ὅτι ἦτο συγγραφεὺς τῆς Ἐπιστολῆς δὲν ὑπάρχει ἡ ἐλαχίστη ἔνδειξις ἢ πιθανότης.

(ἀκολουθεῖ)

ΕΡΡΙΚΟΥ ΔΡΩΜΜΟΝΔ

ΤΟ ΜΕΓΙΣΤΟΝ ΑΓΑΘΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

(Παύλου Α'. Πρὸς Κορινθίους κεφ. ιγ'.)

(Συνέχεια)

Εἰς τὸ ἀνωτέρω Κεφάλαιον ὁ Ἀπόστολος παραβάλλει τὴν Ἀγάπην πρὸς τὰς ἄλλας Χριστιανικὰς ἀρετάς. Εἰς τρία δὲ ἐδάφια μᾶς δίδει μίαν θαυμασίαν ἀνάλυσιν τοῦ ὑπερτάτου ἐκείνου ἀγαθοῦ. Προσέξατέ το, σᾶς παρακαλῶ.

Λέγει ὅτι ἡ Ἀγάπη εἶναι πρᾶγμα σύνθετον, ὅπως εἶναι τὸ ἡλιακὸν φῶς. Θὰ ἔχετε ἰδεῖ ἐπιστήμονα τοποθετοῦντα ἕνα κρυστάλλινον πρίσμα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ διέλθῃ δι' αὐτοῦ μία ἀκτὶς φωτὸς ἡλιακοῦ. Καὶ εἴδατε πῶς ἐξῆλθε τοῦ φακοῦ ἡ λευκὴ ἐκείνη ἀκτίς. Ἐξῆλθε ὄχι μία, ἀλλὰ πολλαὶ ἀκτῖνες—ἐρυθρά, κυανῆ, κίτρινος, ἰόχρους καὶ πορτοκαλλὶ—ὅλα τὰ χρώματα τοῦ οὐρανίου τόξου. Κατὰ τρόπον ὅμοιον ὁ Ἀπόστολος διαβιβάζει τὸ θαυμάσιον ἐκεῖνο φῶς τῆς Ἀγάπης διὰ τοῦ μεγαλειώδους πρίσματος τῆς θεοπνεύστου αὐτοῦ διανοίας, καὶ αὐτὸ ἐξέρχεται διαλελυμένον εἰς τὰ στοιχεῖα ἐξ ὧν συνίσταται. Καὶ βλέπομεν εἰς τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα ἐδάφια, ἀπὸ τί συνίσταται ἡ Ἀγάπη, καθὼς καὶ τὴν μεγάλην ἀνάγκην τῆς Ἀγάπης.

Ἂς ἴδωμεν ποῖα εἶναι τὰ στοιχεῖα ἐκ τῶν ὁποίων συνίσταται ἡ Ἀγάπη. Θὰ παρατηρήσεται δὲ ὅτι φέρουν κοινά, γνωστὰ ὀνόματα, ὅτι εἶναι ἀρεταὶ τὰς ὁποίας δύναται πᾶς ἄνθρωπος νὰ ἀσκήσῃ εἰς πᾶσαν σχέσιν τῆς ζωῆς. Καὶ θὰ ἐννοήσητε πῶς, διὰ πλήθους μικρῶν πραγμάτων καὶ κοινῶν ἀρετῶν, συγκροτεῖται τὸ ὕψιστον ἀγαθόν, τὸ ὑπέρτατον καλόν.

Τὸ φάσμα τῆς Ἀγάπης ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐννέα στοιχεῖα. Δὲν ἐπιτρέπει ὁ χρόνος, ὅπως ἐπεκταθῶ ἐπ' αὐτῶν' θὰ σημειώσῳ ἐπὶ ἑκάστου μόνον ὀλίγα τινά.

Ἡ Ἀγάπη εἶναι ***ὑπομονή***. Αὕτη εἶναι ἡ φυσική, ἡ ὁμαλὴ ἐμφάνισις τῆς Ἀγάπης. Εἶναι στάσις παθητική, ἤρεμος, ἀβίαστος, ἑτοίμη νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ἔργον της, ὅταν ἔλθῃ ἡ στιγμή, ἀλλ᾽ ἐν τῷ μεταξύ, γαλήνιος, φέρουσα τὸ κόσμημα πνεύματος πρᾴου καὶ ἡσυχίου. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, ἀγαθοποιεῖ, ὑπομένει τὰ πάντα, πιστεύει τὰ πάντα, ἐλπίζει τὰ πάντα. Διότι ***τὰ πάντα ἐννοεῖ,*** καὶ ὡς ἐκ τούτου ***ἀναμένει.***

Ἡ ἀγάπη εἶναι ***Ἀγαθοεργία—ἀγάπη ἐνεργός.***

Παρετηρήσατέ ποτε πόσον μέγα μέρος τῆς ζωῆς Αὐτοῦ ὁ Χριστὸς ἐδαπάνησεν εἰς ἀγαθοεργίαν;—εἰς τὴν ἁπλῆν πραγματοποίησιν τῆς καλωσύνης πρὸς τοὺς ἀνθρώπους; Διέλθετε τὸν βίον του συντόμως καὶ θὰ ἴδητε ὅτι ἐδαπάνησε μέγιστον μέρος τῆς ζωῆς του εἰς τὸ νὰ κάμνῃ καλωσύνας—εἰς τὸ νὰ καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους εὐτυχεῖς. Τὴν φρούρησιν τῆς ἁγιωσύνης δὲν τὴν ἀνέθεσεν ὁ Θεὸς εἰς ἡμᾶς, τὴν φροντίδα ὅμως περὶ τῆς εὐτυχίας τῶν πέριξ μας ἀνθρώπων, μᾶς τὴν ἀνέθεσε. Καὶ τὴν εὐτυχίαν αὐτὴν θὰ τὴν ἐξασφαλίσωμεν εἰς τοὺς ὁμοίους μας διὰ τῆς ***καλωσύνης.***

Κάποιος εἶπε: «Τὸ μεγαλείτερον ἔργον, τὸ ὁποῖον ἠμπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐκτελέσῃ πρὸς δόξαν τοῦ Οὐρανίου του Πατρός, εἶναι νὰ δείξῃ καλωσύνην πρός τινα τῶν ἄλλων τέκνων Του». Ἀπορῶ καὶ θαυμάζω πῶς συμβαίνει, ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἐν γένει νὰ μὴ ἔχωμεν περισσοτέραν καλωσύνην ὁ εἷς πρὸς τὸν ἄλλον! Πόσην ἀνάγκην καλωσύνης ἔχει ὁ κόσμος! Καὶ πόσον εἶναι εὔκολον νὰ ἐκδηλωθῇ ἡ καλωσύνη! Πόσον δὲ ἀστραπιαία εἶναι ἡ ἐνέργεια αὐτῆς. Πόσον ἀλανθάστως παραμένει ἡ ἀνάμνησις αὐτῆς. Καὶ πόσον ὑπερπλήρως μεγάλη εἶναι ἡ ἀνταπόδοσις αὐτῆς, διότι εἰς ὅλον τὸν κόσμον δὲν ὑπάρχει χρεωφειλέτης τόσον ἔντιμος, τόσον ὑπερβαλλόντως ἔντιμος, ὅσον εἶναι ὁ ὀφειλέτης τῆς Ἀγάπης. «Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει». Ἡ ἀγάπη εἶναι ἐπιτυχία, ἡ ἀγάπη εἶναι εὐτυχία, ἡ ἀγάπη εἶναι ζωή. Ὁ ποιητὴς Μπράουνιγγ χαρακτηρίζει τὴν Ἀγάπην ὡς Ἐνέργειαν τῆς Ζωῆς.

Ὅπου Ἀγάπη, ἐκεῖ καὶ ὁ Θεός. Ὁ δὲ μένων ἐν τῇ Ἀγάπῃ μένει ἐν τῷ Θεῷ. Ὁ Θεὸς εἶναι Ἀγάπη. Ὅθεν ἂς ἀγαπῶμεν! Χωρὶς διακρίσεις, χωρὶς ὑπολογισμούς, χωρὶς ἀναβολάς· ἂς ἀγαπῶμεν. Παρέχετε τὴν ἀγάπην ἀφθόνως εἰς τοὺς πτωχούς,—πρᾶγμα εὔκολον—εἰς τοὺς πλουσίους, οἵτινες πολλάκις ἔχουν μεγίστην ἀνάγκην αὐτῆς—ἀλλά, πρὸ παντός, εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς «σειρᾶς μας» ὡς λέγομεν—πρᾶγμα δυσκολώτατον, ἴσως δὲ καὶ κατόρθωμα εἰς τὸ ὁποῖον ἐπιτυγχάνει ἕκαστος ἡμῶν ὄχι τόσον ἀσφαλῶς.

Τὸ νὰ προσπαθῶμεν νὰ εὐχαριστήσωμέν τινα διαφέρει ἀπὸ τοῦ νὰ τὸν καταστήσωμεν πραγματικῶς εὐτυχῆ. Λοιπόν, ἂς γινώμεθα πρόξενοι εὐτυχίας. Ἂς μὴ χάνωμεν εὐκαιρίαν τοῦ νὰ δημιουργῶμεν τὴν εὐτυχίαν πέριξ ἡμῶν. Διότι τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν διαρκῆ καὶ ἀνώνυμον νίκην τῆς πραγματικῶς ἀγαπώσης ψυχῆς. «Θὰ διέλθω τὴν ζωὴν αὐτὴν μόνον μίαν φοράν. Ὅθεν, κάθε καλὸν ποῦ δύναμαι νὰ πράξω, κάθε καλωσύνην ποῦ δύνομαι νὰ δείξω εἴς τινα, ἂς τὰ ἐκτελέσω τώρα. Ἂς μὴ τὰ ἀναβάλω, ἂς μὴ τὰ παραμελήσω, διότι δὲν θὰ περάσω ἀπ᾽ ἐδῶ πάλιν».

Μεγαλοψυχία. «Ἡ ἀγάπη δὲν ζηλοτυπεῖ». Ἰδοὺ ἡ στάσις τῆς ἀγάπης ἐν συναγωνισμῷ μὲ ἄλλους. Ὁσάκις ἐπιχειρεῖτε ἔργον τι ἀγαθόν, θὰ εὕρητε καὶ ἄλλους ἐπιδιώκοντας τὸ αὐτὸ εἶδος τῆς ἐργασίας, πολὺ δὲ πιθανὸν καὶ καλλίτερα

ἀπὸ σᾶς. Μὴ τοὺς φθονῆτε. Ὁ φθόνος εἶναι αἴσθημα ἐχθρικὸν πρὸς τοὺς ἐργαζομένους ἐπὶ τῶν αὐτῶν γραμμῶν ὅπως καὶ ἡμεῖς· Εἶναι πνεῦμα φθόνου καὶ δυσφημίσεως. Πόσον ὀλίγον φεῦ, προφυλάσσει ἡμᾶς καὶ αὐτὴ ἡ ἐπασχόλησις εἰς Χριστιανικὸν ἔργον κατὰ τοῦ ἀντιχριστιανικοῦ τούτου πνεύματος. Αὕτη ἡ μᾶλλον ἀξιοπεριφρόνητος ἐξ ὅλων τῶν ἐξευτελιστικῶν διαθέσεων ὅσαι ἐπισκιάζουν τὴν ψυχὴν τοῦ Χριστιανοῦ, μᾶς ἀναμένει ἀφεύκτως ἐπὶ τοῦ κατωφλίου παντὸς ἔργου, ἐκτὸς ἂν ἤμεθα προηπισμένοι κατ' αὐτῆς διὰ τοῦ χαρίσματος τῆς μεγαλοψυχίας. Ὁ Χριστιανὸς δὲν πρέπει νὰ ἐποφθαλμιᾷ εἰμὴ ἓν μόνον πρᾶγμα—τὴν εὐρεῖαν, πλουσίαν, γενναιόδωρον ψυχήν, ἥτις δὲν φθονεῖ.

Ταπεινοφροσύνη. Καὶ ἀφοῦ διδαχθέντες, ἐφαρμόσητε τὰ ἀνωτέρω, μένει καὶ τοῦτο ἐπιπλέον νὰ μάθητε—τὴν ***ταπεινοφροσύνην***—τὸ νὰ σφραγίζετε τὰ χείλη σας καὶ νὰ λησμονῆτε ὅ,τι καλὸν ἐκάματε. Ἅπαξ ἐπράξατε τὴν ἀγαθοεργίαν, ἐξαπολύσαντες τὴν ἀγάπην, ἥτις ἀθορύβως διεχύθη ἐν τῷ κόσμῳ, ἐκτελοῦσα τὸ ὡραῖόν της ἔργον, ἐπιστρέψατε πάλιν ὑπὸ τὴν σκιὰν καὶ σιγήσατε. Διότι ἡ ἀγάπη κρύπτεται καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτόν της. Δὲν δέχεται οὔτε τὴν αὐτοϊκανοποίησιν, ἥτις τῆς ἀνήκει. «Ἡ ἀγάπη δὲν ἐπαίρεται, ***δὲν φυσιοῦται***».

Τὸ πέμπτον στοιχεῖον, ***ἡ εὐπροσηγορία*** (ἡ εὐγένεια) ἴσως φανῇ παράδοξον νὰ κατατάσσεται ἐν ἴσῃ μοίρᾳ μὲ τὰ ἀποτελοῦντα τὸ ὕψιστον ἀγαθόν. Ἀλλ' ὄχι! —διότι εἶναι ***ἡ ἀγάπη ἐν τῇ κοινωνίᾳ***—ἡ ἀγάπη ἐν τῇ ἐθιμοτυπίᾳ. «Ἡ ἀγάπη δὲν ἀσχημονεῖ». Τὴν «εὐγένειαν» καθώρισέ τις ὡς «Ἀγάπην εἰς τὰ ἐπουσιώδη». Καὶ τὸ μοναδικὸν μυστικὸν τῆς εὐγενείας εἶναι ἡ ἀγάπη. Ἡ ἀγάπη ἀδυνατεῖ νὰ φέρεται σκαιῶς—ἀγενῶς. Θέσατε τοὺς μᾶλλον ἀστοιχειώτους ἀνθρώπους εἰς τὴν ὑψηλοτέραν κοινωνίαν, ἐὰν δὲ ἔχουν πηγὴν ἀγάπης ἐν τῇ ψυχῇ των δὲν θὰ φερθοῦν ἀγενῶς. Διότι τοῦτο θὰ ἦναι ἀδύνατον δι' αὐτούς. Ἐλέχθη περὶ τοῦ ἀγρότου ποιητοῦ, Ροβέρτου Μπόρνς, ὅτι γνησιώτερος «κύριος» (τζέντελμαν) δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τὸν Γεωργὸν Ποιητήν. Καὶ τοῦτο διότι ἦτο ὅλος ἀγάπη. Ἠγάπα τὸ ταπεινότερον ἄνθος καὶ τὸ πτωχότερον ζῶον, καὶ πᾶν πρᾶγμα, μικρὸν καὶ μεγάλον, τὸ ὁποῖον ἦτο πλάσμα τοῦ Θεοῦ. Καὶ μὲ τὸ ἀπέριττον τοῦτο ἐφόδιον ἠδυνήθη νὰ εἶναι δεκτὸς εἰς κάθε κοινωνίαν παντὸς βαθμοῦ καὶ νὰ εἰσέρχεται εἰς τὰς Αὐλὰς καὶ τὰ Ἀνάκτορα, ἐξερχόμενος τῆς ταπεινῆς του καλύβης ἐπὶ τῆς ὄχθης του Αἲρ ποταμοῦ.

Ἡ λέξις ***«τζέντελμαν»***—Κύριος—ἐξηγεῖ ἑαυτήν, ὡς σημαίνουσα, ἄνθρωπον ὅστις τὰ πάντα πράττει λεπτῶς, μὲ ἀγάπην. Ἰδοὺ ὁλόκληρος ἡ τέχνη καὶ τὸ μυστήριον τῆς λεπτότητος. Ὁ λεπτὸς ἄνθρωπος ἀδυνατεῖ νὰ πράξῃ τι σκαιόν, ἢ ἀπρεπές. Τοὐναντίον, ἡ σκαιὰ φύσις, ἡ ἀσυμπαθής, ἡ μὴ λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τοὺς ἄλλους, δὲν δύναται νὰ εἶναι ἄλλο τι παρὰ σκαιά, ἀγενής. «Ἡ ἀγάπη δὲν ἀσχημονεῖ».

Ἀνιδιοτέλεια. «Ἡ ἀγάπη δὲν ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς». Προσέξατε τοῦτο καλῶς—«δὲν ζητεῖ οὔτε ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα τῆς ἀνήκουν». Ὁ Ἄγγλος εἰς τὴν πατρίδα του, ἔχει ἀξίωσιν ἐπὶ τῶν δικαιωμάτων του, καὶ ὀρθῶς. Δυνατὸν ὅμως νὰ ὑπάρξουν περιστάσεις κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ ἀσκήσῃ καὶ τὸ ὑψηλότερον δικαίωμα, τοῦ νὰ παραιτηθῇ τῶν νομίμων του δικαιωμάτων. Ἐν τούτοις, δὲν

μᾶς καλεῖ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος νὰ παραιτηθῶμεν τῶν δικαιωμάτων μας. Ἡ ἀγάπη ὅμως, χωρεῖ βαθύτερον. Ἀπαιτεῖ νὰ μὴ ἐπιδιώξωμεν διόλου τὰ δικαιώματά μας. Ζητεῖ μάλιστα ἀπὸ ἡμᾶς νὰ τὰ ἀγνοήσωμεν—νὰ σβύσωμεν ἀπὸ τοὺς ὑπολογισμούς μας κάθε ὑπολογισμὸν προσωπικόν.

Δὲν εἶναι καὶ τόσον δύσκολον νὰ παραιτηθῇ τις τῶν δικαιωμάτων του Τὸ δύσκολον εἶναι νὰ ἀπαρνηθῇ τις τὸν ἑαυτόν του. Ἔτι δὲ δυσκολώτερον εἶναι νὰ μὴ ἐπιδιώκῃ τις κανὲν πρᾶγμα ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Διότι ἀφοῦ τὸ ἐπιδιώξῃ καὶ ἐπαξίως τὸ ἀποκτήσῃ, τί μένει πλέον ἄξιον προσφορᾶς; Εἶναι ὡς νὰ προσφέρῃ τις γάλα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀφῃρέθη τὸ ἀφρόγαλα. Ἡ θυσία εἶναι τότε πολὺ μικρά, ὅταν παραιτῆταί τις ἀγαθοῦ τινος κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ ἐπιζητῇ τις ποσῶς τὰ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ νὰ μεριμνᾷ διὰ τὰ συμφέροντα τοῦ πλησίον—ἐδῶ κεῖται τὸ κατόρθωμα! Ὁ Προφήτης μᾶς παραινεῖ: «Ἐπιθυμεῖς μεγάλα πράγματα διὰ σεαυτόν; Μὴ τὰ ἐπιδιώξῃς!» Διατί; Θὰ σᾶς ἀπαντήσω ἐγώ: «Διότι εἰς οὐδεν τῶν ἐπιθυμητῶν πραγμάτων τῆς γῆς ὑπάρχει μεγαλεῖον. Τὸ μόνον ἐν τῷ κόσμῳ πραγματικὸν μεγαλεῖον εἶναι ἡ ἀνιδιοτελὴς ἀγάπη. Καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ αὐτοθυσία δὲν εἶναι τίποτε καθ' ἑαυτήν, μάλιστα δυνατὸν ἐνίοτε παρ' ὀλίγον καὶ νὰ χαρακτηρισθῇ λάθος, ἐκτὸς ἐὰν ὑπέρτατός τις σκοπός, ἢ ὑπερβάλλουσα ἀγάπη δικαιολογογήσῃ τὴν σπατάλην ταύτην.

Εἶπον ὅτι δυσκολώτερον εἶναι νὰ μὴ ζητήσῃ τις τὰ ἑαυτοῦ συμφέροντα, παρὰ νὰ παραιτηθῇ αὐτῶν, ἅπαξ τὰ ἀποκτήσῃ. Ἀνακαλῶ τὸ λεχθέν, διότι αὐτὸ ἀληθεύει μόνον προκειμένου περὶ καρδίας ἰδιοτελοῦς. Ὄχι ὅμως περὶ τῆς ἀγάπης. Δὲν ὑπάρχει τι ὀχληρὸν διὰ τὴν ἀγάπην, δὲν ὑπάρχει τι δύσκολον. Καὶ αὐτὸς ὁ ζυγὸς τοῦ Χριστοῦ, εἶναι, νομίζω εὔκολος. Δὲν εἶναι ἄλλο ὁ ζυγὸς οὗτος, εἰμὴ ὁ τρόπος κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Χριστὸς ἀντιμετωπίζει τὴν ζωήν. Καὶ πιστεύω ὅτι εἶναι οὗτος ὁ τρόπος εὐκολώτερος παντὸς ἄλλου τρόπου, συνάμα δὲ καὶ εὐτυχέστερος. Τὸ προφανὲς πόρισμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ὅτι τὴν εὐτυχίαν δὲν δύναται νὰ εὕρῃ τις οὔτε εἰς τὴν κατοχήν, οὔτε εἰς τὴν ἀπόκτησιν, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν μετάδοσιν τῶν ἀγαθῶν. Καὶ τὸ ἐπαναλαμβάνω—οὔτε εἰς τὴν καταχήν, οὔτε εἰς τὴν ἀπόκλησιν ἐπιγείων ἀγαθῶν ἔγκειται ἡ εὐτυχία, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν μετάδοσιν τούτων εἰς ἄλλους.

Τὸ ἥμισυ τοῦ κόσμου ἐπιδιώκει τὴν εὐτυχίαν, ἀκολουθοῦντες ἐσφαλμένην ὑπόδειξιν. Πιστεύουν ὅτι ἡ εὐτυχία συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἀποκτᾷ τις καὶ νὰ κατέχῃ καὶ νὰ ὑπηρετῆται ὑπὸ τῶν ἄλλων, ἐνῷ συνίσταται εἰς τὸ νὰ δίδῃ καὶ νὰ ὑπηρετῇ τοὺς ἄλλους. Τὸ εἶπεν αὐτὸς ὁ Χριστός: «Μακάριον εἶναι νὰ δίδῃ τις, παρὰ νὰ λαμβάνῃ». Ὁ ποθῶν τὴν εὐτυχίαν ἂς ἐνθυμηθῇ, ὅτι εἷς μόνος τρόπος ὑπάρχει πρὸς τοῦτο—ὁ τῆς ἀλληλοπροτιμήσεως—εἶναι μακαριώτερος, εἶναι εὐτυχέστερος ὁ δίδων, παρὰ ὁ λαμβάνων.

Ἡ προσήνεια. Τὸ συστατικὸν τοῦτο τῆς ἀγάπης εἶναι ἡ πραότης. «Ἡ ἀγάπη δὲν παροξύνεται». Ἄξιον σημειώσεως εἶναι, ὅτι ἡ ἀρετὴ τῆς πραότητος ἀναφέρεται ὡς ἓν τῶν μεγίστων προσόντων τῆς ἀγάπης, Τὸ ἀντίθετον αὐτῆς, τὸ εὐέξαπτον, τὸ εὐερέθιστον, δὲν μᾶς φαίνεται σοβαρὸν ἐλάττωμα—τὸ θεωροῦμεν ὡς μίαν ἀδυναμίαν ἀνθρωπίνην, ἥτις ὀφείλεται εἰς ὑπερευαισθησίαν νευρι-

κήν, ἐνίοτε δὲ εἰς τάσιν κληρονομικήν, οἰκογενειακήν, ὡς ζήτημα κράσεως, ὡς πρᾶγμα ὅπως δήποτε ὄχι ἄξιον νὰ ληφθῇ ὑπὸ σοβαρὰν ἔποψιν, ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ὅμως ἐδῶ, εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀναλύσεως τῆς 'Αγάπης, εὑρίσκομεν ἀναγεγραμμένην τὴν ὀργιλότητα ἐν μέσῳ τῶν ἰδιοτήτων τῆς 'Αγάπης, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν προσήνειαν, τὴν πρᾳότητα. Εἰς τὰς σελίδας δὲ τῆς 'Αγίας Γραφῆς, ἀπαντῶμεν ἐπανειλημμένως μνείας αὐτῆς, ὡς στοιχείου τὰ μάλιστα φθοροποιοῦ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

Παραδόξως ἡ ὀργιλότης ἀπαντᾷ συχνότατα εἰς χαρακτῆρας ἐναρέτους. Δύναταί τις μάλιστα νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι τὸ ἐλάττωμα τῶν ἐναρέτων! Πολλάκις ἀποτελεῖ τὴν μόνην κηλῖδα ἐπὶ χαρακτῆρος κατὰ τὰ ἄλλα εὐγενοῦς. Ὅλοι γνωρίζομεν ἄνδρας καὶ γυναῖκας, τοὺς ὁποίους θὰ ἐχαρακτηρίζαμεν ὡς τελείους, ἂν δὲν ἦσαν εὐερέθιστοι, ὀργίλοι, «μυιγάγγικτοι». Ὁ συμβιβασμὸς τῆς ὀργιλότητος μὲ ἠθικὸν χαρακτῆρα ἄμεμπτον ἀποτελεῖ ἓν ἀπὸ τὰ παραδοξώτερα καὶ λυπηρότερα ἠθικὰ προβλήματα.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ὑπάρχουν δύο μεγάλαι κατηγορίαι παραπτωμάτων—τὰ τοῦ σώματος καὶ τὰ τῆς ψυχικῆς διαθέσεως. Ὡς τύπον τοῦ πρώτου δυνάμεθα νὰ λάβωμεν τὸν Ἄσωτον Υἱόν, τοῦ δὲ δευτέρου τὸν Πρεσβύτερον 'Αδελφὸν τῆς Παραβολῆς. Τὸν πρῶτον ἡ κοινωνία ἀδιστάκτως διακηρύττει χειρότερον τοῦ δευτέρου. Τὸ στῖγμα τῆς ἀποδοκιμασίας πίπτει ἄνευ διαμαρτυρίας ἐπὶ τὸν Ἄσωτον. 'Αλλ' εἴμεθα ἆραγε ἡμεῖς εἰς θέσιν νὰ ζυγίζωμεν τὰ ἁμαρτήματα καὶ νὰ ἀποφαινώμεθα, ὅτι τοῦτο εἶναι χονδροειδέστερον καὶ τὸ ἄλλο λεπτότερον; Εἶναι ἀνθρώπινοι κρίσεις αἱ λέξεις αὗται, ἀλλ' ἐνδέχεται τὰ παραπτώματα τῆς ἀνωτέρας ἡμῶν φύσεως νὰ εἶναι ὀλιγώτερον μεμπτέα ἀπὸ τὰ τῆς σαρκός. Εἰς τὸ ὄμμα 'Εκείνου, ὅστις εἶναι ***ἡ 'Αγάπη,*** ἡ ἁμαρτία ἥτις προσβάλλει τὴν 'Αγάπην 'Εκείνην, δυνατὸν νὰ κριθῇ ἑκατοντάκις ἐνοχωτέρα καὶ ἀπεχθὴς ἐκείνης, ἥτις πηγάζει ἐξ ἀδυναμίας τῆς σαρκός. Οὐδεμία μορφὴ ἀσωτίας, πλεονεξίας, κοσμικοφροσύνης, οὔτε καὶ αὐτὴ ἡ μέθη, πλήττει βαθύτερον τὸ Χριστιανικὸν πνεῦμα ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ παρ' ὅ,τι πράττει τὸ πνεῦμα τῆς ὀργιλότητος. Αὐτὸ δηλητηριάζει τὴν ζωήν, ἀποσυνθέτει τὰς κοινωνίας, λύει τοὺς ἱερωτέρους δεσμούς, καταστρέφει οἰκογενειακὰς ἑστίας, ἀποξηραίνει τὴν ζωτικότητα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἐξαλείφει τὸ ἄνθος τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἐνὶ λόγῳ, ὡς δύναμις φθοροποιὸς τῆς εὐτυχίας ἐν τῇ οἰκογενείᾳ καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ, εἶναι μοναδικὴ καὶ ἀκαταγώνιστος.

Δώσατε προσοχὴν εἰς τὸν τύπον τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ τῆς Παραβολῆς, εἶναι τύπος ἠθικός, φιλόπονος καὶ ἐργατικός, ὑπομονητικός, τοῦ καθήκοντος χαρακτὴρ— διὰ νὰ ἀποδόσωμεν δικαιοσύνην καὶ πρὸς ὅλας τὰς ἀρετάς του—Ἰδέτε τὸν ἄνδρα τοῦτον, σκυθρωπάζοντα καὶ μὲ πεῖσμα ἀνυποτάκτου παιδίου ἀρνούμενον νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρός του. Διότι ἐθυμώθη καὶ δὲν ἤθελε νὰ ἐμβῇ καὶ ἴδῃ τὴν δεξίωσιν, ἥτις ἐγίνετο ὑπὲρ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἰδέτε τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δυσθυμίας του ἐπὶ τοῦ πατρός του, ἐπὶ τῶν ὑπηρετῶν τῆς οἰκίας, ἐπὶ τῶν προσκεκλημένων. Καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ 'Ασώτου! Ὑπολογίσατε δὲ πόσους ἀσώτους υἱοὺς ἀποκλείει τοῦ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ὁ ἀποκρουστικὸς χαρακτὴρ πολλῶν, οἵτινες ἀξιοῦν ὅτι εὑρίσκονται ἐντὸς τῆς Βασιλείας ταύτης.

(ἀκολουθεῖ)

Ο ΗΜΙΤΕΛΗΣ ΠΥΡΓΟΣ

Μία ἀπὸ τὰς πλέον ἐνδιαφερούσας ἀφηγήσεις τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως εἶναι καὶ ἡ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Πύργου τῆς Βαβέλ. Ἡ ἀτυχὴς αὕτη προσπάθεια τῶν παναρχαίων ἐκείνων ἀνθρώπων ἐτάφη ὑπὸ τοὺς ἐπακολουθήσαντας αἰῶνας, ἡ ἀνάμνησίς της ὅμως διετηρήθη μέχρι σήμερον εἰς τὰς σελίδας τῆς Ἁγ. Γραφῆς, καὶ ὁ ἡμιτελὴς αὐτὸς πύργος ὑψοῦται διαρκῶς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας ὡς ἡ ἐνσάρκωσις ὡρισμένων τάσεων τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ἂς πλησιάσωμεν τὸν Πύργον τοῦτον καὶ ἂς προσπαθήσωμεν νὰ ἀποκομίσωμεν τὰ διδάγματα, τὰ ὁποῖα ἡ Θεία Πρόνοια ἔχει ἀσφαλῶς διαφυλάξῃ εἰς τὴν ἀνάμνησίν του.

Α΄. Τὸ γεγονός.

Περὶ αὐτοῦ τούτου τοῦ γεγονότος ἡμεῖς οἱ πιστεύοντες εἰς τὴν ἀξιοπιστίαν τῶν ἀφηγήσεων τῆς Ἁγ. Γραφῆς δὲν δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν. Ἀλλὰ καὶ δι᾿ ἐκείνους ἀκόμη, οἵτινες ἀπὸ συστήματος τοποθετοῦν τὸ ἱστορικὸν τῶν πρώτων κεφαλαίων τῆς Γενέσεως εἰς τὴν Μυθολογίαν, μικρὸς δύναται νὰ ὑπάρξῃ δισταγμὸς ὅτι ὄντως ἔλαβε χώραν ἡ προσπάθεια ἐκείνη. Δύο ἀρχαῖοι ἕλληνες ἱστορικοί, ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Πολυΐστωρ καὶ ὁ Ἀβυδηνός, ἀμφότεροι ἀντλοῦντες τὰς πληροφορίας των ἀπὸ Χαλδοϊκὰς πηγάς, ἀναφέρουν τὴν προσπάθειαν τῶν παναρχαίων ἀνθρώπων, οἵτινες ἐπεχείρησαν διὰ τῆς οἰκοδομῆς ἑνὸς ὑψηλοῦ πύργου νὰ ἀνέλθουν μέχρι τῶν θεῶν. Τὰ αὐτὰ ἀκριβῶς διηγεῖται εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του καὶ ὁ ἱερεὺς τῆς ἀρχαίας Βαβυλῶνος Βηρωσσός. Ἐπὶ πλέον δὲ μία σφηνοειδὴς βαβυλωνιακὴ ἐπιγραφή, εὑρεθεῖσα κατὰ τὰς ἐν Νινευῇ ἀνασκαφὰς καὶ φυλασσομένη ἤδη ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ, περιέχει ἐξιστόρησιν τοῦ γεγονότος τούτου κατὰ τρόπον ἐπικυροῦντα ἀκόμη καὶ εἰς τὰς μικροτέρας λεπτομερείας της, τὴν Βιβλικὴν ἀφήγησιν. Τέλος αἱ παρὰ τὴν πόλιν τῆς Βαβυλῶνος ἀρχαιολογικαὶ ἀνασκαφαὶ ἔφεραν εἰς φῶς τὰ ἐρείπια ἑνὸς τεραστίου οἰκοδομήματος, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα **«Οἶκος τῆς θεμελιώσεως τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς»**, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς ὑποθέσεως ὅτι πρόκειται περὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ περιφήμου Πύργου τῆς Βαβέλ. Περὶ τῆς ἀκριβείας τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἡ ἀρχαιολογία δὲν εἶπεν ἀκόμη τὴν τελευταίαν της λέξιν· Ὁπουδήποτε ὅμως καὶ ἂν διαπιστωθῇ τελικῶς, ἡ ἀκριβὴς γεωγραφικὴ θέσις εὑρίσκεται εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας.

Πύργους τῆς Βαβὲλ δὲν ἔπαυσεν, οὔτε θὰ παύσῃ ποτὲ ὁ ἄνθρωπος νὰ κτίζῃ. Τὸ ἀνήσυχον πνεῦμά του εἶναι καταδεδικασμένον εἰς μίαν ἀέναον δραστηριότητα. Τί ἄλλο ὑπῆρξεν ἡ ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου εἰμὴ μία μακρὰ σειρὰ ἀνεγειρομένων καὶ κρημνιζομένων ἀλληλοδιαδόχως πύργων; Προσπαθειῶν, αἱ ὁποῖαι ὑπεσχέθησαν πολλά, διὰ νὰ ἀπογοητεύσουν; κηρυγμάτων, τὰ ὁποῖα ἐνεθουσίασαν, διὰ νὰ λησμονηθοῦν; συστημάτων, τὰ ὁποῖα ἐπεκράτησαν πρὸς στιγμὴν διὰ νὰ ταφοῦν; ἐπιτυχιῶν αἱ ὁποῖαι ἔλαμψαν, διὰ νὰ σβύσουν; Τί ἄλλο εἶναι αὐτὸς ὁ πολιτισμός μας σήμερον παρὰ εἷς πελώριος Πύργος τῆς Βαβέλ; Χιλιάδες γενεῶν διεδέχθησαν ἀλλήλας ἐπὶ τῶν ἐπάλξεών του· ἄπειρα ἑκατομμύρια ἡνώθησαν εἰς ἕνα κοι-

νὸν ἐπ᾽ αὐτοῦ μόχθον. Καὶ ἐπέτυχον τί; Ὅσον ὁ πύργος τῶν προσπαθειῶν τοῦ ἀνθρώπου ὑψοῦται, τόσον ἀπομακρύνεται ἀπ᾽ αὐτοῦ ὁ οὐρανὸς τῶν ἐπιδιώξεών του. Πᾶσα νέα ἀνακάλυψις σημαίνει καὶ νέα ἑκατομμύρια εἰς τὴν πειναλέαν στρατιὰν τῶν ἀνέργων. Πᾶσα νέα ἐφεύρεσις σημαίνει καὶ νέον πλουτισμὸν τῆς ὁπλοθήκης, τὴν ὁποίαν στρέφει ἑκάστοτε καθ᾽ ἑαυτῆς ἡ ἀνθρωπότης. Πᾶσα νέα ὑλικὴ πρόοδος κατήντησε μοιραίως νὰ σημαίνῃ νέαν αὔξησιν τῆς ἀνθρωπίνης δυστυχίας. Καὶ τοῦτο διότι ἀπὸ τὸν Πύργον λείπουν τὰ θεμέλια· ἀπὸ τὴν προσπάθειαν ἀπουσιάζει ὁ Θεός.

Οὐδέποτε ὁ ἄνθρωπος ἔπαυσε νὰ ἀντιγράφῃ ἑαυτόν. Καὶ ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος κατ᾽ οὐδὲν διαφέρει τῶν παναρχαίων ἐκείνων προγόνων του, οἵτινες συνησπίσθησαν εἰς μίαν κοινὴν προσπάθειανν κατὰ τοῦ Θεοῦ. Λειτουργεῖ εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὀργάνωσις ἀριθμοῦσὰ ἀρκετὰς χιλιάδας μελῶν, μοναδικὸς σκοπὸς τῆς ὁποίας εἶναι ἡ διὰ παντὸς μέσου καταπολέμησις τῆς ἰδέας τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐκεῖ ὅμως ὅπου λείπουν αἱ πομπώδεις αὐταὶ διακηρύξεις, ὑπάρχει φανερὰ ἢ κεκρυμμένη, ἡ ἀντιπάθεια πρὸς τὸν Θεόν. Δι᾽ αὐτὸ ἀκριβῶς ἀρέσκεται συνήθως ὁ ἄνθρωπος νὰ χρωματίζῃ τὰς προόδους του εἴτε εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν σφαίραν, εἴτε εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωήν, μὲ χρῶμα ἀντιθρησκευτικόν.

Μελαγχολικὴ εἶναι ἡ ἀφήγησις περὶ τοῦ ἡμιτελοῦς Πύργου τῆς Βαβέλ, πολὺ ὅμως μελαγχολικώτερον εἶναι τὸ θέαμα τοῦ Πύργου, εἰς τὸν ὁποῖον τόση δραστηριότης καταναλίσκεται καὶ τόσαι ἐλπίδες σπαταλῶνται. Πύργου συνεχῶς ἀνυψουμένου, ἀλλὰ καὶ πάντοτε ἡμιτελοῦς, διότι εἶναι Πύργος ἄνευ θεμελίων.

Β.′ Ἡ αἰτία.

Ἂς πλησιάσωμεν ὅμως περισσότερον τὸν Πύργον καὶ ἂς ἐξετάσωμεν τὰ ἐλατήρια, ἀπὸ τῶν ὁποίων ὡρμήθησαν οἱ οἰκοδόμοι του εἰς τὴν ἀτυχῆ ἐκείνην προσπάθειαν. Μᾶς τὰ ἀποκαλύπτουν οἱ ἴδιοι. «***Ἡ κορυφή του νὰ φθάσῃ ἕως τοῦ οὐρανοῦ***» καὶ νὰ «***ἀποκτήσωμεν εἰς ἑαυτοὺς ὄνομα***». Ὥστε τὸ θεμέλιον τοῦ Πύργου ἦτο ὁ ***ἐγωϊσμός***. Νὰ φθάσουν ἕως τὸν οὐρανόν, δηλ. νὰ ἐξισωθοῦν μὲ τὸν Θεόν. Ἐνδεικτικὴ τῶν διαθέσεών των εἶναι καὶ ἡ ἀρχικὴ σημασία τοῦ ὀνόματος «***Βάβ-ἐλ***»—«***Ἡ θύρα τοῦ Θεοῦ.***» Θύρα πρὸς τὸν Θεὸν—ἰδοὺ τὸ ὄνειρον τῆς ἀκορέστου φιλοδοξίας των. Νὰ χρησιμοποιήσουν τὸν Πύργον ὡς θύραν, διὰ τῆς ὁποίας νὰ διασκελίσουν τὸ ὅριον τῶν κοινῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ ἀνέλθουν εἰς ἐπίπεδον ἰσότητος πρὸς τὸν Θεόν.

Ἡ ἀφήγησις τοῦ γεγονότος τούτου δὲν μᾶς βοηθεῖ νὰ τοῦ δώσωμεν τὴν ἀκριβῆ χρονολογικήν του θέσιν. Ἐὰν ὅμως τὴν συσχετίσωμεν πρὸς τὰ ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ προσπάθεια αὕτη ἔλαβε χώραν μετὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς πόλεως Βαβυλῶνος. Γνωρίζομεν δ᾽ ἐκ τῆς ἱστορίας ὅτι ἡ πόλις αὕτη ὑπῆρξεν ἡ κοιτὶς ἑνὸς ἀρχαιοτάτου καὶ ἀκμαιοτάτου πολιτισμοῦ, καὶ ὅτι αἰῶνας πολλοὺς πρὸ τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἡ χώρα ἐκείνη εἶχε φθάσῃ εἰς ζηλευτὰ ἐπίπεδα προόδου. Βεβαίως ὅταν ᾠκοδομεῖτο ὁ Πύργος, ἡ Βαβυλὼν εὑρίσκετο ἀκόμη πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν ἀκμήν της, ὑπῆρχον ὅμως εἰς τὰς καρδίας τῶν κατοίκων της τὰ σπέρματα τῆς ἐπιτυχίας—ἡ ἀγάπη

πρὸς τὴν πρόοδον καὶ ἡ ἄκρατος φιλοδοξία. Εἰς αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἀκόρεστον φιλοδοξίαν ὀφείλει τὴν ὕπαρξίν του καὶ ὁ Πύργος τῆς Βαβέλ. Φαντάζομαι τὸ πάνδημον ἐνδιαφέρον, μὲ τὸ ὁποῖον παρηκολούθει ἡ πόλις τὴν πρόοδον τοῦ ἔργου. Φαντάζομαι τὸν γενικὸν ἐνθουσιασμόν, μὲ τὸν ὁποῖον ἔβλεπον οἱ πολῖται τὴν ὑπερήφανον κορυφήν του προχωροῦσαν γοργὰ πρὸς τὸ ἄπειρον. Ὁ Ἰώσηπος διηγεῖται ὅτι κάθε κάτοικος τῆς Βαβυλῶνος προσέθεσεν ἐπὶ τῆς οἰκοδομῆς ἕνα κυβόλιθον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο κεχαραγμένον τὸ ὄνομά του. Ἄπειροι μικροὶ ἐγωϊσμοὶ συνεσωρευμένοι εἰς ἕνα μεγάλον ἐπιβλητικὸν ὄγκον!

Τὰ αἴτια ταῦτα, ἅτινα ἐθεμελίωσαν τὸν ἱστορικὸν ἐκεῖνον Πύργον, δὲν εἶναι ἄγνωστα καὶ εἰς τὴν Θρησκείαν. Θέλει ὁ ἄνθρωπος νὰ φθάσῃ εἰς τὸν Θεόν, δὲν δέχεται ὅμως νὰ χρησιμοποιήσῃ πρὸς τοῦτο τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς ὁ Θεὸς ἔχει θέσῃ εἰς τὴν διάθεσίν του. Ἀπωθεῖ τὴν προσφερομένην χεῖρα τοῦ Θεοῦ καὶ προσπαθεῖ διὰ τῶν ἰδίων του δυνάμεων νὰ φθάσῃ μέχρις Αὐτοῦ. Τί εἶναι ὅμως ἡ ἀνθρωπίνη προσπάθεια ἐν σχέσει μὲ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Θεοῦ; Πόσον μικροσκοπικὸς θὰ ἐφαίνετο ὁ περίφημος Πύργος θεώμενος ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ Οὐρανοῦ! Καὶ πόσον γελοῖαι φαίνονται αἱ ἀνθρώπιναι προσπάθειαι, ὅταν ἀντιμετρηθοῦν μὲ τὸ ὕψος τῆς Θείας Δικαιοσύνης. «***Καὶ ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν εἶναι ὡς ρυπαρὸν ἱμάτιον***». Ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι ἀποδέχονται μὲν τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ὁ Χριστὸς ἐξετέλεσεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, νομίζουν ὅμως ὅτι πρέπει νὰ συμβάλουν καὶ αὐτοὶ εἰς συμπλήρωσιν τοῦ ἔργου τούτου. Καὶ κτίζουν τοὺς πύργους τῶν καλῶν ἔργων καὶ τῶν θρησκευτικῶν τύπων, ἀναρριχώμενοι δ' ἐπ' αὐτῶν τείνουν τὴν χεῖρα πρὸς τὸν Θεόν, νομίζοντες ὅτι οὕτω πως τὸν διευκολύνουν νὰ τοὺς σώσῃ. Ὅλα ὅμως αὐτὰ ἔχουν τὸ αὐτὸ θεμέλιον—τὸν ἐγωϊσμόν. «***Οὐδεὶς εἶδέ ποτε τὸν Θεόν· ὁ μονογενὴς Υἱός, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρός. Ἐκεῖνος ἐφανέρωσεν Αὐτὸν εἰς ἡμᾶς***». Ὅσον ὑψηλὰ καὶ ἂν ἐγείρῃς τὸν Πύργον τῶν προσπαθειῶν σου καὶ τῆς ἠθικότητός σου, δὲν θὰ δυνηθῇς νὰ διαφύγῃς τὸ κατηγορηματικὸν αὐτὸ «***οὐδείς***». Τίποτε δὲν δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸ ἐξιλαστήριον ἔργον τοῦ Χριστοῦ καὶ τίποτε δὲν δύναται νὰ τὸ συμπληρώσῃ. Ὁσονδήποτε ἀθῶος καὶ ἂν ἦναι ὁ θρησκευτικὸς τύπος, εἰς τὸν ὁποῖον προσκολλᾶσαι, ὁσονδήποτε ἀξιέπαινα καὶ ἂν ἦναι τὰ καλὰ ἔργα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐπιδίδεσαι, ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν των εἶναι ἐγωϊσμός, διότι πηγάζουν ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ συμβάλῃς καὶ σὺ εἰς τὴν σωτηρίαν σου, ὡς πρὸς τὴν ἐκδήλωσίν των εἶναι ἀσέβεια, διότι ἀποδεικνύουν ἔλλειψιν ἐμπιστοσύνης εἰς τὸ ἔργον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς δὲ πρὸς τὴν ἔκβασίν των εἶναι ματαιοπονία, διότι ἀδυνατοῦν νὰ καλύψουν τὸ ἄπειρον μέτρον τῶν Θείων ἀπαιτήσεων.

Γ'. Τὸ ἀποτέλεσμα.

Θλιβερὰ ἀλλ' ἀναπόφευκτος ἡ τύχη τῆς προσπαθείας ἐκείνης. Ἐνῷ ἡ γενικὴ προσοχὴ ἦτο ἐστραμμένη μὲ ὑπερηφάνειαν καὶ στοργὴν πρὸς τὸν Πύργον, ἐπῆλθεν ἀνέλπιστος ἡ καταστροφή. Τοῦτο εἶναι τὸ μοιραῖον τέλος πάσης προσπαθείας ἡ ὁποία παραγκωνίζει τὸν Θεόν. Ἰδιαιτέρως δὲ εἰς τὴν Θρησκείαν, πάσης προσπαθείας ἥτις παραγνωρίζει τὴν βασικὴν σημασίαν τοῦ ἔργου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ

Ἄξιος ἰδιαιτέρας παρατηρήσεως εἶναι ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἐπῆλθεν ἡ καταστροφὴ—ἡ σύγχυσις τῶν γλωσσῶν, ἐξ ἧς καὶ ἔλαβε τὴν δευτέραν του σημασίαν αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ Πύργου. Μὲ μίαν ψυχὴν ἠνώθησαν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι εἰς μίαν κοινὴν προσπάθειαν ἐναντίον τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐπελθοῦσα ὅμως σύγχυσις τῶν γλωσσῶν κατέστρεψε τὴν βάσιν τῆς συνεργασίας ταύτης—τὴν δυνατότητα τῆς συνεννοήσεως. Ἔσπασε διὰ παντὸς ὁ κρῖκος τῆς συνοχῆς καὶ διεσκορπίσθησαν οἱ ἀσεβεῖς οἰκοδόμοι εἰς τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος. Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι τὸ θέαμα, τὸ ὁποῖον παρουσιάζουν οἱ οἰκοδόμοι τῆς σημερινῆς Βαβέλ, οἱ ἀντιμαχόμενοι τὸν Χριστὸν καὶ τὸ Εὐαγγέλιον. Πλήρης ἀσυνεννοησία καὶ πλήρης διάστασις γνωμῶν. Ποικιλία ἀφάνταστος μεταξὺ τῶν διαφόρων θεωριῶν, αἵτινες ἐξετοξεύθησαν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς κατὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Εὐαγγελίου. Ἀντίθεσις ὀξυτάτη μεταξὺ τῶν διαφόρων πολεμίων τοῦ Χριστοῦ, ἀκόμη μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐποχῆς.

Παρατηροῦντες ὅμως ἀκόμη τὸ ἀποτέλεσμα βλέπομεν, ὅτι ὅσον καὶ ἂν ἦτο θλιβερὸν τοῦτο ἀπὸ ἀνθρωπίνης ἀπόψεως, ἀπὸ τῆς θείας ἀπόψεως δὲν ἦτο παρὰ ἡ ἐκπλήρωσις τῆς εὐχῆς, τὴν ὁποίαν εἶχε δώση ὁ Θεὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον. Εἰς τὸν Ἀδὰμ ὁ Θεὸς τοῦ εἶχεν εὐχηθῇ νὰ κατακυριεύσῃ τὴν γῆν, τὴν αὐτὴν δὲ εὐχὴν εἶχεν ἐπαναλάβῃ εἰς τὸν Νῶε καὶ τοὺς υἱούς του. Ἀντὶ τούτου οἱ ἄνθρωποι προετίμησαν νὰ συσπειρωθοῦν εἰς τὴν σκιὰν τοῦ Πύργου των. Ἐπῆλθεν ὅμως ἡ σύγχυσις τῶν γλωσσῶν καὶ διὰ τοῦ ἐπακολουθήσαντος διασκορπισμοῦ τῶν ἀνθρώπων εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς ἐξεπληρώθη ἡ εὐχὴ τοῦ Θεοῦ. Καὶ οὕτω πως ἐκεῖνος ἀκριβῶς ὁ Πύργος, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἐκλεγῇ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ὡς τὸ ὄργανον τῆς ἀπειθείας του, αὐτὸς οὗτος χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὡς τὸ μέσον τῆς ἐκτελέσεως τῶν βουλῶν Του. Διδακτικὸν παράδειγμα περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ὁ Θεὸς χρησιμοποιεῖ καὶ αὐτὰς τὰς ἀποτυχίας μας διὰ τὴν προαγωγήν μας. «Ἀντὶ τῆς ἀκάνθης θέλει ἀναβῇ κυπάρισσος· ἀντὶ τῆς κνίδης θέλει ἀναβῇ μυρσίνη»

Μίαν ἀκόμη φορὰν ἀναφέρεται ἐν τῇ Ἁγ. Γραφῇ τὸ φαινόμενον τῶν πολλῶν γλωσσῶν. Καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς. Εἶναι τόσαι αἱ ἀναλογία. μεταξὺ τῶν δύο τούτων περιστάσεων, ὥστε δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς ὑπῆρξεν ὁ ***ἀντίλογος*** τοῦ Πύργου τῆς Βαβέλ. Τότε ἡ πληθὺς τῶν γλωσσῶν ἐχρησιμοποιήθη πρὸς σύγχυσιν· τώρα χρησιμοποιεῖται πρὸς συνεννόησιν. Ἐκεῖ ὁ ἐγωϊσμὸς ματαίως ἐπεχείρησε νὰ ἀναβιβάσῃ τὸν ἄνθρωπον μέχρι τοῦ Θεοῦ· ἐδῶ ἡ ἀγάπη καταβιβάζει τὸν Θεὸν μέχρι τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκεῖ ἀνεγείρονται τείχη, τὰ ὁποῖα τελικῶς διαιροῦν τὴν ἀνθρωπότητα· ἐδῶ οἰκοδομεῖται Οἶκος, ἐν τῷ ὁποίῳ συνενοῦνται τὰ ἔθνη. Ἐκεῖ πολλαὶ ἀντίθετοι βουλήσεις, πολλοὶ συγκρουόμενοι ἐγωϊσμοί· ἐδῶ εἷς Κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα. Ἐκεῖ ὁ ἡμιτελὴς πύργος τῶν ἀνθρωπίνων προσπαθειῶν· ἐδῶ τὸ συμπεπληρωμένον ἔργον τοῦ Χριστοῦ.

Ἂς μὴ ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τὸν θλιβερὸν αὐτὸν Πύργον χωρὶς νὰ ἀποτείνωμεν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ἓν πρακτικὸν ἐρώτημα. Ἡμεῖς ποὺ εὑρισκόμεθα, Εἰσήλθομεν εἰς τὸ οἰκοδόμημα τῆς Πεντηκοστῆς, ἢ ἐξακολουθοῦμεν νὰ κτίζωμεν τὸν πύργον τῶν ἀτομικῶν μας προσπαθειῶν; Ἐπανεπαύθημεν ἐξ ὁλοκλήρου ἐπὶ τοῦ τετελεσμένου ἔργου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἢ ματαιοπονοῦμεν ἀσχολούμενοι εἰς τὴν συμπλήρωσιν τοῦ Θείου Ἔργου;

Γ. Α. Χατζηαντωνίου

Η ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ
ΚΑΙ ΑΙ ΝΕΩΤΕΡΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑΙ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΙΣ

Εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος τοῦ Λονδινείου περιοδικοῦ «Ἡ Εὐαγγελικὴ Χριστιανωσύνη», ὁ Αἰδ. Dr R. Kilgour ἀναλύει τὸ περιεχόμενον δύο βιβλίων, τελευταίως ἐκδοθέντων ἐν Λονδίνῳ εἰς τὰ ὁποῖα ἐξετάζεται ἀπὸ διαφόρων ἀπόψεων, ἡ σημασία τῶν ἐν ταῖς Βιβλικαῖς χώραις ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν, ἐν σχέσει πρὸς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. Χάριν τοῦ ἐνδιαφέροντος τὸ ὁποῖον τὰ τοιαῦτα δημοσιεύματα προκαλοῦν πάντοτε εἰς πολλοὺς τῶν ἀναγνωστῶν μας, ἐρανιζόμεθα ἐξ αὐτοῦ σελίδας τινάς.

Ἐκ τῶν δύο συγγραφέων τῶν ἐν λόγῳ βιβλίων ὁ ἕτερος, κ. Σ. Γιαχούδας, ἀνατολιστὴς ἐγνωσμένου κύρους, κατέχει ὄχι μόνον τὴν Ἑβραϊκὴν καὶ τὰς διαφόρους μορφὰς τῆς Αἰγυπτιακῆς γλώσσης, ἀλλὰ καὶ τὰς γλώσσας τῶν γειτόνων χωρῶν. Τὸ κύριον θέμα τοῦ ἔργου του ἐκτίθεται ἐν τῷ τίτλῳ. «Ἡ Βιβλικὴ Ἱστορία τοῦ Ἰωσήφ, ἡ Γένεσις καὶ ἡ Ἔξοδος, ἐπιβεβαιούμεναι ὑπὸ τῶν Αἰγυπτιακῶν μνημείων καὶ τῆς Αἰγυπτιακῆς γλώσσης», (μετ᾽ εἰκόνων).

Ὁ συγγραφεὺς ἀναχωρῶν ἐκ τῆς ὑποθέσεως ὅτι ἂν αἱ ἀφηγήσεις τῆς Πεντατεύχου ὡς πρὸς τοὺς Πατριάρχας καὶ τὴν Ἔξοδον ἦναι ἀκριβεῖς, καὶ ἂν ἡ Πεντάτευχος ἐγράφη πράγματι κατὰ τὴν περίοδον τῆς Ἐξόδου, πρέπει νὰ εὑρεθῶσιν ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ κειμένῳ ταύτης ἴχνη σαφῆ τῶν διαφόρων γλωσσῶν τῶν χωρῶν, εἰς τὰς ὁποίας οἱ Ἰσραηλῖται διέτρεψαν κατὰ τὰς περιπλανήσεις των ἐκείνας,—τὴν Ἀσσυρίαν, ἰδίως τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Βαβυλωνίαν. Καὶ ἄλλοι πρὸ τοῦ κ. Γιαχούδα ἐπελήφθησαν ἐρευνῶν ἐπὶ τῆς Πεντατεύχου σχετικῶς πρὸς τὴν ἄποψιν ταύτην, ἀλλ᾽ οὐδεὶς πρὸ αὐτοῦ ἠδυνήθη νὰ προσαγάγῃ τοσαύτην πληθὺν γλωσσικῶν ἀποδείξεων. Διὰ μακρᾶς δὲ καὶ ἐπιμόνου ἐρεύνης εἶναι σήμερον εἰς θέσιν ν᾽ ἀποδείξῃ, ὅτι ἐξ ὅλων τῶν γλωσσικῶν στοιχείων τῆς Πεντατεύχου τὸ Αἰγυπτιακὸν προέχει τοῦ τε Ἀσσυριακοῦ καὶ τοῦ Βαβυλωνιακοῦ, ἀπ᾽ ἄκρου εἰς ἄκρον τῶν ἐξιστορήσεων τοῦ Ἑβραϊκοῦ κειμένου.

Δι᾽ ἐκείνους, οἵτινες παραδέχονται τὸ κῦρος τῶν Βιβλικῶν ἀφηγήσεων περὶ τοῦ Ἰωσὴφ καὶ τῆς Ἐξόδου, ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν μακρὰν διαμονὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν Αἰγύπτῳ, τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν τοῦ κ. Γιαχούδα δὲν ἐκπλήττουν, ἀφοῦ ἤδη κατέχομεν τὴν ἀπόδειξιν τούτου.

Ὁ σὲρ Κάρολος Μάρστον, συγγραφεὺς τοῦ ἑτέρου πονήματος, τοῦ φέροντος τίτλον «Ἡ Βίβλος εἶναι ἀληθής», τυγχάνει ἀρχαιολόγος πεπειραμένος καὶ μέλος διακεκριμμένον τῆς Παλαιστινείου Ἀρχαιολ. Ἐρεύνης, λαμβάνων ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰς σχετικὰς ἀνασκαφάς. Συνδέεται δὲ στενῶς μὲ τὰς ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς παλαιᾶς Ἰεριχοῦς, τοῦ καθηγητοῦ κ. Γκάρσταγγ ἐρεύνας, καὶ μὲ τὸς τοῦ σὲρ Φλίνδιρς Πήτρη παρὰ τὴν παλαιὰν Γάζαν, ὅπου ἀνευρέθησαν ἐρείπια οἰκιῶν τοῦ 3.000 π. Χ., ἐφωδιασμένων διὰ λουτρῶν. Ἐπίσης εὑρίσκεται εἰς ἐπαφὴν μὲ τὰς ἐν Κὶς τῆς Βαβυλωνίας ἐρεύνας τοῦ δόκτορος Λάγγδον, καὶ μὲ τὰς ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ κοσμοϊστορικὸς ἀνακαλύψεις ἐν Οὒρ τῶν Χαλδαίων. Εἰς τὰς ἐρεύνας καὶ ἀνακαλύψεις ταύτας προστίθενται ἀπό τινος καὶ δύο ἄλλαι, αἵτινες καὶ αὐταὶ ἐπιβε-

βαιοῦσι κατὰ τὸν κατηγορηματικότατον καὶ θαυμαστότατον τρόπον, τὴν ἀξιοπιστίαν τῶν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ μαρτυρουμένων γεγονότων.

Εἶναι δὲ ταῦτα ἐν μὲν τῇ μεσημβρινῇ Παλαιστίνῃ τὸ Τὲλ Ντουὴρ, κατέχον τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Λαχίς, ἐν δὲ τῇ βορεινῇ Συρίᾳ, ἀπέναντι τῆς Κύπρου, τὸ Ρὰς Σάμρα, ὅπου, κατὰ τὰ τελευταῖα τρία ἢ τέσσαρα ἔτη, ἀνευρέθη ὁλόκληρος βιβλιοθήκη ἐξ ἐνεπιγράφων πηλίνων δελτῶν, μὲ διάφορα εἴδη ἀλφαβητικῶν χαρακτήρων. Καὶ τὸ μὲν Τὲλ Δουὴρ μᾶς φέρει ὀπίσω μέχρι τοῦ 4.000 π. Χ., εἰς δὲ τὸ Ρὰς Σάμρᾳ ἄλλαι ἐπιγραφαὶ ἀνέρχονται εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, περίπου 1,400 π. Χ.

Τὰ ἐν Ρὰς Σάμρα εὑρήματα εἶναι πολλὰ καὶ ποικίλα, μεγίστου ἐνδιαφέροντος. Ἐκ τῶν πολλῶν ἐνεπιγράφων πηλίνων ἀντικειμένων, δοχείων καὶ τῶν δι᾽ ὀνομάτων (ἐξ ὧν ἐξάγεται χρονολογία) ἐγκεχαραγμένων σκαραβέων, προκύπτουν μαρτυρίαι σαφεῖς ἱστορικαί, μεγάλης σημασίας, ἐπιβεβαιοῦσαι κατὰ τὸν κατηγορηματικότατον τρόπον τὴν ἀπόλυτον ἀκρίβειαν Γραφικῶν τινῶν χωρίων, τὰ ὁποῖα οἱ ἀνώτεροι κριτικοὶ προγενεστέρων ἐτῶν ἐστιγμάτισαν ὡς ἀνακριβῆ ἢ καὶ ἠρνοῦντο. Μεταξὺ τῶν πολλῶν τοιούτων ἐνεπιγράφων πλακῶν εἶναι τινὲς διὰ τῶν ὁποίων ἀποκαλύπτεται ἡ ὕπαρξις λατρείας τινός, μεγάλην ἐχούσης ὁμοιότητα πρὸς τὸν Μωσαϊκὸν τύπον τῆς λατρείας τοῦ μόνου καὶ ὑψίστου Θεοῦ.

Σπουδαιότατον εὕρημα εἶναι αἱ ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ναοῦ δέλτοι, φέρουσαι χωρία τοῦ κειμένου εἰς γραφήν, ἥτις θεωρεῖται ὡς ἡ ἀρχαϊκὴ Ἑβραϊκὴ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μωϋσέως, ἔχουσα ἀλφάβητον ἐξ 27 χαρακτήρων. Αἱ δέλτοι αὗται ἐστάλησαν εἰς Παρισίους, ὅπως μεταγλωττισθῶσιν.

Αἱ ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ναοῦ προερχόμενοι δέλτοι ἐν Ρὰς Σαμρᾶ εἶναι γεγραμμέναι μὲ διαφόρους χαρακτῆρας—σφηνοειδεῖς καὶ ἱερατικοὺς Βαβυλωνιακοὺς καὶ Σουμεριακούς, ἀναγομένους εἰς τὸ 1400—1350 π. Χ. Εἰς Τὲλ Ντουὴρ πάλιν ἀνεκαλύφθη ἐνεπίγραφον δοχεῖον εἰς χαρακτῆρας ἐν χρήσει ἐν Παλαιστίνῃ πρὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν ὑπὸ τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ.

Ὅλα ταῦτα τὰ πειστήρια τῆς ἀρχαιοτάτης χρήσεως γραπτῶν χαρακτήρων ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Παλαιστίνης, ἀνατρέπουν τὸν ἰσχυρισμὸν τῶν ἀνωτέρων κριτικῶν, ὅτι οἱ Ἰσραηλῖται δὲν εἶχον γραπτοὺς χαρακτῆρας καὶ ὅτι αἱ παραδόσεις τῆς Γενέσεως, τῆς Ἐξόδου καὶ τῶν ἄλλων βιβλίων τῆς Πεντατεύχου μεταδοθεῖσαι διὰ στόματος ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, δὲν ἐγένοντο γραπταὶ πρὸ τῆς 8ης ἢ 9ης ἑκατονταετηρίδος π. Χ.

Παρόμοιον ἰσχυρισμὸν τῶν αὐτῶν κριτικῶν, ὡς πρὸς τὴν ἀγραμματοσύνην τῶν Βαβυλωνίων καὶ Ἀσσυρίων, ἀνέτρεψεν ἡ πρὸ ἐτῶν ἀνακάλυψις τῶν πλουσιωτάτων βιβλιθηκῶν τῆς Χαλδαίας, καὶ οἱ θησαυροὶ τῶν παλατίων τῶν μοναρχῶν τῆς Νινευῆς, μαρτυροῦντες ὕψιστον βαθμὸν πολιτισμοῦ τῶν Βαβυλωνίων καὶ Ἀσσυρίων, τοὐλάχιστον ἐπὶ χιλιετίαν ὅλην πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀβραάμ.

Τόσον ἐκεῖνα, ὅσον καὶ τὰ πρόσφατα εὑρήματα ἐν Παλαιστίνῃ, μαρτυροῦν ὅτι ἡ Σημιτικὴ νοοτροπία καὶ διανόησις διεκρίνετο ἀπὸ τὴν Βαβυλωνιακὴν καὶ τὴν Αἰγυπτιακήν, ὡς μονοθεϊστικὴ ἐξ ἀρχῆς. Καὶ κατὰ τοῦτο ὑπάρχει συμφωνία πρὸς τὰς δηλώσεις τῶν πρώτων κεφαλαίων τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Καταπληκτικὴ

εἶναι ἡ μαρτυρία τῶν ἀψύχων πραγμάτων περὶ γεγονότων, ἅτινα μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἐθεωροῦντο μύθοι λαϊκοὶ ἢ θρύλοι, σήμερον δὲ ἐπέχουν θέσιν σοβαρῶν ἱστορικῶν στοιχείων. Τοιαύτη εἶναι μεταξὺ ἄλλων μία κεράμειος πλίνθος ἐπιγεγραμμένη με τὰ ὀνόματα ὀκτὼ βασιλέων, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ πέντε εἶναι τὰ τῶν 5 βασιλέων (Γένεσις Κεφ. ε΄) τῆς πεδιάδος τῆς μεσημβρινῆς Παλαιστίνης κατὰ τὴν κάθοδον τοῦ Ἀβραὰμ ἐξ Οὒρ εἰς τὴν γῆν Χαναὰν—προσώπων, τὴν ὕπαρξιν τῶν ὁποίων ἠρνοῦντο ἐπὶ μακρὸν οἱ ἀνώτεροι κριτικοί. Ἡ πλίνθος αὕτη εὑρίσκεται σήμερον ἐν Ὀξφόρδῃ, ὅπου καὶ μετεγλωττίσθη διὰ πρώτην φοράν. Τὴν ὕπαρξιν τοῦ Μελχισεδὲκ βασιλέως Σαλὴμ (Γένεσις ε΄) ἠρνήθησαν οἱ φιλόλογοι τῆς ἀνωτέρας κριτικῆς μέχρι χθές. Ἀλλ᾽ ἡ ἀνακάλυψις κατὰ τὸ 1924 τῆς προϊστορικῆς Σαλήμ, τῆς πόλεως τῶν Ἰεβουσαίων, ἐφ᾽ ἧς φέρεται βασιλεύσας ὁ Μελχισεδέκ, μετέτρεψε τὸν θρύλον εἰς ἱστορικὸν γεγονός, τὸ ὁποῖον ἐστήριξεν ἡ ἀνακάλυψις μεταξὺ τῶν παπύρων τοῦ Τελ-ἐλ-Ἀμάρνα τῆς Αἰγύπτου, σχετικοῦ παπύρου, ὅπου ἀναγινώσκει τις τὴν αἰνιγματώδη φράσιν «ἀπάτωρ, ἀμήτωρ» διὰ τῆς ὁποίας ἐχαρακτηρίσθη ὡς πρὸς τὴν ἱερατικὴν σειράν, ὁ μονοθεϊστὴς ἐκεῖνος ἱερεὺς τοῦ μόνου Θεοῦ οὐρανοῦ καὶ γῆς τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς.

Αἱ τελευταῖαι ἔρευναι τοῦ κ. Μάρστον μᾶς ἀποκαλύπτουν τὴν ταυτότητα τῆς θετῆς μητρὸς τοῦ Μωϋσέως, Αἰγυπτίας πριγκηπίσσης Χατσεψούτ, ἧς τὸ ὄνομα μνημονεύεται μετ᾽ ἐπαίνων ἐπὶ τῶν Αἰγυπτιακῶν μνημείων. Ἀνακαλύπτεται δὲ πάλιν τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐν σχέσει πρός τι ἱερὸν ἐν τῇ Σιναϊκῇ Χερσονήσῳ, ἀφιερωμένον μὲν εἰς τὴν θεότητα Σεραβίτ, ἀλλὰ κατ᾽ οὐσίαν Σημιτικῆς ἰδεολογίας ὄχι Αἰγυπτιακῆς. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ἀνεκαλύφθη μνεία δωρεᾶς γενομένης ὑπὸ τῆς Χατσεψούτ, καὶ ἑτέρου ἀφιερώματος,—Πρασίνης Σφιγγός,—ἐκ μέρους τοῦ ἀνεψιοῦ τῆς πριγκηπίσσης, Θωθμῆ 3ου, τοῦ Φαραὼ τῆς Ἐξόδου. Περὶ τῆς συμπτώσεως τῶν χρονολογιῶν δὲν ἐθεωρήθη ἀπίθανον, ὅτι τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο τῆς Σιναϊτικῆς ἐρήμου, ἀπέχον μόνον «ὡς τριῶν ἡμερῶν ὁδοιπορίαν ἀπὸ τὴν Γεσέν», ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν παράκλησιν τῶν Ἰσραηλιτῶν πρὸς τὸν Φαραὼ νὰ τοῖς ἐπιτραπῇ νὰ μεταβῶσιν ἐκεῖ πανδήμως πρὸς τέλεσιν θρησκευτικῆς μυσταγωγίας, ὁπότε ἡτοίμαζον τὴν διὰ παντὸς ἀποχώρησίν των ἐκ τῆς γῆς Αἰγύπτου.

Ἐπὶ τοῦ ἐπὶ μακρὸν διαμφισβητουμένου ζητήματος τῆς ταυτότητος τοῦ Φαραὼ τῆςκαταδυναστεύσεως τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἔρριψαν φῶς ἐσχάτως αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Παλαιᾶς Ἰεριχοῦς, ὅπου μεταξὺ πλήθους ἀντικειμένων παντὸς εἴδους εὑρέθησαν καὶ πολυάριθμοι σκαραβέοι, φέροντες τὰ ὀνόματα πολλῶν Φαραώ, τὰ ὁποῖα συνολικῶς ἀνάγονται εἰς τὴν μεταξὺ 1.600 καὶ 1410 π. Χ. περίοδον. Οἱ τελευταῖοι ἐνεπίγραφοι σκαραβέοι ἔφερον τὸ ὄνομα Ἀμεν-χετ-τέπ τοῦ 3ου, ὅστις ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 1418—1377. Γνωστὸν ὅτι οἱ Ἰσραηλῖται διέμειναν ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ Σινᾶ ἐπὶ 40 ἔτη μετὰ τὴν ἔξοδόν των ἐξ Αἰγύπτου. Τοῦτο μᾶς φέρει εἰς τὸν Ἀμεν-χετ-τὲπ Β΄ 1447—1423. Ἀμφότεροι δὲ οἱ ὡς ἄνω ἀρχαιολόγοι ἐκθέτουν τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους πιστεύουν ὅτι οὗτος ὑπῆρξεν ὁ καταδυναστεύσας τοὺς Ἰσραηλίτας Φαραὼ καὶ οὕτω προκαλέσας τὴν ἔξοδον αὐτῶν, ἥτις συνέβη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μεταξὺ τοῦ 1447 καὶ τοῦ 1445. Ἡ δὲ Ἰεριχὼ κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν ὑπὸ τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ, 40 ἔτη βραδύτερον.

Τὰ ἀνωτέρω εἶναι περίληψις τῶν πορισμάτων τῶν ἐρευνῶν τῶν ἀρχαιολόγων ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπίδρασιν τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς τῶν δύο μεγάλων βασιλειῶν τῆς Μεσοποταμίας, Βαβυλῶνος καὶ Ἀσσυρίας, ὡς ἐμφαίνει ἡ μαρτυρία τῆς γλωσσικῆς παρεμβολῆς ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ κειμένῳ τῆς Πεντατεύχου.

ΠΕΡΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Τὰς πλείστας ἐπικρίσεις κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς δικαιοσύνης, ἃς ἀκούει τις ἀπὸ διαφόρων μερῶν, δὲν συμμεριζόμεθα. Εἰς ζητήματα ἐμπορικά, κοινωνικά, κτλ. εὑρίσκομεν τὴν δικαιοσύνην τῆς πατρίδος μας εἰς τὸ ἐμπρέπον ὕψος, ἂν καὶ ὀλίγον βραδυκίνητον. Ὁσάκις ὅμως πρόκειται περὶ τοῦ θρησκευτικοῦ ζητήματος, κατὰ γενικὸν μὲν κανόνα τὰ πρωτοβάθμια δικαστήρια, μετὰ τῶν βοηθητικῶν αὐτοῖς ὑπηρεσιῶν (ἀστυνομίας, ἀνακρίσεως, κτλ.), παραπαίουν, ἐνίοτε δὲ καὶ τὰ δευτεροβάθμια δὲν κατορθώνουν νὰ ἐπανορθώσουν τὰ πρωτοβάθμια ἐξολισθήματα.

Ὁ λόγος δὲν ἔγκειται εἰς τὴν ἔλλειψιν εὐσυνειδησίας τῶν δικαστῶν, ἀλλ᾽ εἰς τὴν ἄγνοιαν τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν θρησκείαν ζητημάτων καὶ εἰς τὴν ὑπολανθάνουσαν προκατάληψιν, ἥτις δὲν τοὺς ἀφίνει νὰ κρίνουν τὰ ζητήματα ὡς ἀμερόληπτοι δικασταί, ἀλλ᾽ ὡς μέλη τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Οἱ πλεῖστοι τῶν δικαστῶν μας, μὴ καταγινόμενοι ἢ καὶ μὴ ἐνδιαφερόμενοι πολὺ πολὺ διὰ τὰ θρησκευτικὰ ἐν γένει ζητήματα, φαίνονται διεπόμενοι ὑπὸ τῆς ἀντιλήψεως ὅτι δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ διαφωνῇ κανεὶς πρὸς τὸ Ὀρθόδοξον δόγμα (ἐκτὸς ἂν ἦναι ἀλλοδαπός), καὶ ἑπομένως ὅτι διὰ λόγους σκοπιμότητος ὁ διαφωνῶν πρέπει νὰ τιμωρῆται καθ᾽ ἕνα οἱονδήποτε τρόπον. Μὲ ἄλλους λόγους, εἰς πᾶσαν σχεδὸν δίκην ἑνὸς οὕτω πως διαφωνοῦντος, οἱ δικασταὶ ἐπιλαμβάνονται τῆς ὑποθέσεως μὲ προδιάθεσιν δυσμενῆ (ἔστω καὶ ὁσονδήποτε ἐλαφρῶς δυσμενῆ) κατὰ τοῦ κατηγορουμένου. Αἱ δὲ κατώτεραι ὑπηρεσίαι (ἀστυνομία, ἀνακριταί, κτλ.) ἐπὶ τῇ ὑποδείξει οἱουδήποτε ἱερωμένου, φέρονται μετὰ ἀπροκαλύπτου ἐχθρότητος καὶ βαναυσότητος κατὰ τοῦ καταγγελλομένου, λησμονοῦσαι καὶ συνταγματικὰς ἐλευθερίας καὶ ἀνθρώπινα δικαιώματα.

Τοιαῦτα κρούσματα εἰς βάρος ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων Εὐαγγελικῶν ἐπληθύνθησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη. Πρὸ τριῶν ἐτῶν μία οἰκοδέσποινα Εὐαγγελικὴ ἐν Κερκύρᾳ κατεδικάσθη εἰς ἑξάμηνον φυλάκισιν, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἀπεπειράθη «δι᾽ ἀπειλῆς» νὰ προσηλυτίσῃ εἰς τὸ Εὐαγγελικὸν δόγμα μίαν Ὀρθόδοξον γυναῖκα, ἐπιδεικνύουσα αὐτῇ μίαν εἰκόνα μὲ δαίμονας, κτλ. καὶ εἰποῦσα ὅτι ἔτσι θὰ καταντήσῃ καὶ αὐτή, ἂν δὲν προσχωρήσῃ εἰς τὸ Εὐαγνελικὸν δόγμα! Ἡ εἰκών, προσαχθεῖσα ἐπὶ δικαστηρίου, ἦτο μία φωτογραφία ὁμάδος Εὐαγγελικῶν. Ἡ καθ᾽ ἧς ἐνηργήθη ὁ δῆθεν προσηλυτισμὸς (γυνὴ ὄχι ἀρτία διανοητικῶς) ἐπιστοποίησεν ὅτι αὐτὴ ἦτο ἡ εἰκών, ἥτις τῇ ἐπεδείχθη. Ἐν τούτοις, τὸ Δικαστήριον, πιεζόμενον ὑπὸ τῆς Μητροπόλεως Κερκύρας, ἐξέδωκε καταδικαστικὴν ἀπόφασιν ἐπὶ μόνῃ τῇ καταγγελίᾳ μιᾶς ἀνισορρόπου, διαψευδομένῃ ὑπὸ τῶν πραγμάτων.

Ὑπὸ τὴν αὐτὴν δὲ πίεσιν καὶ τὸ Ἐφετεῖον Κερκύρας ἐπεκύρωσε τὴν πρωτοβάθμιον ἀπόφασιν.

Ὀλίγον μετὰ ταῦτα ἡ ἐν Αἰγίνῃ μικρὰ ὁμὰς Εὐαγγελικῶν συνελήφθη ὅλως παρανόμως καὶ παρατύπως ὑπὸ τῆς ἀστυνομικῆς ἀρχῆς, μίαν Κυριακὴν πρωΐαν, καθ' ἣν ὥραν ἦσαν συνηγμένοι εἰς ἰδιωτικὴν οἰκίαν διὰ τὴν συνήθη των λατρείαν. Καὶ τρεῖς ἐκ τῶν συλληφθέντων (γνωστοὶ καὶ εὐυπόληπτοι ἔμποροι τῆς Αἰγίνης) ἐστάλησαν τὴν ἑπομένην σιδηροδέσμιοι ὑπὸ συνοδίαν εἰς Πειραιᾶ ὅπου εὐτυχῶς ὁ εἰσαγγελεὺς διέταξε τὴν ἄμεσον ἀπόλυσίν των. Μετά τινας ὅμως ἡμέρας ὁ ἀστυνόμος ἐμήνυσε τοὺς Εὐαγγελικοὺς τούτους ἐνώπιον τοῦ Πλημμελειοδικείου Πειραιῶς, καὶ τοῦτο τοὺς καταδίκασεν ἐπὶ προσηλυτισμῷ εἰς μόνον δύο μηνῶν φυλάκισιν, ἵνα μὴ ἔχωσι τὸ δικαίωμα τῆς ἐφέσεως.

Τρίτον κροῦσμα ἐσημειώθη πέρυσιν ἐν Κομοτίνῃ, ὅπου οἱ εὐάριθμοι Εὐαγγελικοὶ ἐμηνύθησαν ἐπὶ προσηλυτισμῷ ὑπό τινος ἱερέως καὶ κατεδικάσθησαν ὑπὸ τοῦ Πλημμελειοδικείου εἰς φυλάκισιν.

Σημειωτέον, ὅτι ὁ δῆθεν προσηλυτισθεὶς ἦτο ἄνθρωπός τις, ὅστις εἶχε κατὰ τὸ παρελθὸν διαπράξει διαφόρους ληστείας, ἐπανειλημμένως φυλακισθεὶς καὶ τιμωρηθεὶς—ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖον ἡ κοινωνία καὶ αἱ ἀρχαὶ ἐθεώρουν ὡς πρόβατον ἀπολωλός. Οὗτος, γνωρίσας τὸ Εὐαγγέλιον, μετεβλήθη εἰς πολίτην ἥσυχον, νομοταγῆ καὶ εὐσεβῆ. Ἀλλὰ τὸ Δικαστήριον ἐθεώρησε καθῆκόν του νὰ καταφέρῃ τὸν πέλεκυν τοῦ νόμου (!) κατ' ἐκείνων, οἵτινες ἔσωσαν ἓν τοιοῦτον ἀνθρώπινον ναυάγιον, διὰ τὸ ὁποῖον κανεὶς Ὀρθόδοξος κληρικὸς ἢ λαϊκὸς δὲν ἔδειξε τὸ παραμικρὸν ἐνδιαφέρον. Εὐτυχῶς τὸ Ἐφετεῖον Κομοτίνης ἔσχισε τὴν ἀπρεπῆ ταύτην πρωτοβάθμιον ἀπόφασιν, ἀφοῦ ἤκουσεν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν μηνυτὴν ἱερέα περιπίπτοντα ἀπὸ ἀσυναρτησίας εἰς ἀσυναρτησίαν, τὸν δὲ «προσηλυτισθέντα», ἐκθέσαντα τὸν πρότερον ἐγκληματικόν του βίον καὶ τὴν ἐπελθοῦσαν ἐν αὐτῷ φανερὰν ἀναμόρφωσιν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου.

Τώρα νέον κροῦσμα μᾶς ἀναγγέλλεται ἐκ Κερκύρας. Οἱ ἐκεῖ Εὐαγγελικοί, ὅλοι πολῖται ἐπαγγελματίαι, ἠθικοὶ καὶ εὐυπόληπτοι, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν μήτε ναὸν μήτε πνευματικὸν ποιμένα, συνειθίζουν νὰ συνέρχωνται εἰς μικρὰν ἰδιωτικὴν αἴθουσαν ἐπὶ τούτῳ ἐνοικιαζομένην, πρὸς τέλεσιν τῶν τῆς λατρείας των. Αἱ συνάξεις των (ὅπως ἄλλως τε ὅλαι αἱ θρησκευτικαὶ λατρεῖαι τοῦ κόσμου) γίνονται ἀναπεπταμένων τῶν θυρῶν, πᾶς δὲ ὁ βουλόμενος δύναται νὰ εἰσέλθῃ καὶ νὰ ἴδῃ καὶ ἀκούσῃ τὴν Εὐαγγελικὴν λατρείαν, ἥτις εἶναι ἀπαράλλακτος ἡ λατρεία τῶν πρώτων Χριστιανῶν (ὡς αὕτη περιγράφεται ὑπὸ τοῦ μάρτυρος Ἰουστίνου, Ἀπολογία, 65—67) —ἤτοι, προσευχή, ἀνάγνωσις ἐκ τῆς Ἁγ. Γραφῆς, ὁμιλία ἐπὶ τοῦ ἀναγνώσματος καὶ ὑμνῳδία. Ἐν ἐλλείψει πνευματικοῦ προεστῶτος, τὴν προεδρείαν κατὰ τὰς Εὐαγγελικὰς συνάξεις λαμβάνει εἷς ἐκ τῶν ἀδελφῶν, ὁ καταλληλότερος πρὸς τοῦτο. Αὐτὸ ἔγεινεν καὶ ἐν Κερκύρᾳ, ὅπου ὁ ἀδελ. Ἰω. Μπούκης, βιβλιοχαρτοπώλης, ἐκήρυττε πρὸς τοὺς παρόντας τὸν Θεῖον Λόγον. Εἶχον καὶ Κυριακὸν Σχολεῖον διὰ τὰ τέκνα τῶν Εὐαγγελικῶν οἰκογενειῶν, καὶ περὶ τὰ Χριστούγεννα ἔλαβε χώραν ἡ ἐτησία ἑορτὴ τοῦ Σχολείου τούτου, καθ' ἣν οἱ μαθηταὶ (ὅλα παιδία Εὐαγγελικῶν γονέων) ἔκαμαν ἀπαγγελίας, κτλ. καὶ

ἐν τέλει ἀπενεμήθησαν αὐτοῖς μερικὰ βραβεῖα (μολυβδοκόνδυλα, τετράδια κτλ., ἅτινα θὰ ἐχρησιμοποίουν πάλιν εἰς τὸ Κ. Σχολεῖον). Παρευρέθησαν ὡς ἀκροαταὶ δύο γονεῖς Ὀρθόδοξοι μετὰ τῶν τέκνων των, καὶ εἰς αὐτὰ ἐδόθησαν ὑπὸ τῶν Εὐαγγελικῶν παιδίων ὀλίγαι, χάριν φιλοφροσύνης, καραμέλλαι.

Αἴφνης ἡ Μητρόπολις Κερκύρας ἤνοιξε τὰ πυρά της. Ἡ ἀστυνομία εἰσήλασεν εἰς μίαν τῶν συναθροίσεων τῶν Εὐαγγελικῶν, κατέσχε δύο κυτία (κουμπαράδες), εἰς τὰ ὁποῖα οἱ ἀδελφοὶ συνειθίζουν νὰ ρίπτουν τὰς μικράς των συνεισφοράς, ἀφ᾿ ἑνὸς μὲν διὰ τὸ ἐνοίκιον, φωτισμὸν καὶ καθαριότητα τῆς αἰθούσης, ἀφ᾿ ἑτέρου δὲ πρὸς σχηματισμὸν ἀποθεματικοῦ διὰ τὴν ἀνέγερσιν τακτικοῦ ναοῦ. Ἆ! ἐδῶ ἦσαν τὰ πειστήρια τοῦ ἀθεμίτου προσηλιτισμοῦ! Ὅταν ὅμως κατέσχον καὶ τὰ λογιστικὰ βιβλία τῆς κοινότητος, ἄνθρακες ὁ θησαυρός! Διότι ἡ διάθεσις τῶν πενιχρῶν πόρων τῆς Εὐαγγελικῆς κοινότητος εὑρέθη ἐν πλήρει τάξει πρὸς τὸν νόμον.

Ἀποτυχοῦσα εἰς τοῦτο, ἡ ἀστυνομία (ἥτις ἐνήργει καθ᾿ ὑπόδειξιν τῆς Μητροπόλεως) ἐσκέφθη νὰ ἐμποδίση τὰς συνάξεις τῶν Εὐαγγελικῶν. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ἄθλιον Σύνταγμα δὲν ἐπέτρεπε τὴν παρεμπόδισιν ταύτην, ἐμηχανεύθη ἡ ἀστυνομία τὸ τέχνασμα νὰ ἀπαγορεύση τὴν χρῆσιν τῆς αἰθούσης, ὡς ἐπικινδύνου, ἅτε μὴ ἐχούσης εἰμὴ μίαν ἔξοδον! Καὶ οὕτως ἐπὶ 2—3 Κυριακὰς οἱ ἀδελφοὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ συναθροισθοῦν ἐπὶ τῷ αὐτῷ διὰ τὴν λατρείαν των, ἕως οὗ ἐνοικίασαν μίαν ἄλλην αἴθουσαν, ἥτις ἔκειτο ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ κτιρίου ὅπου καὶ ἡ Διεύθυνσις τῆς Ἀστυνομίας καὶ ἔτσι δὲν ἠδύνατο νὰ κηρυχθῇ ἐπικίνδυνος! Τοιουτοτρόπως ἀπέτυχε καὶ αὐτὸ τὸ κόλπο!

Ἀλλ' οἱ τῆς Μητροπόλεως Κερκύρας δὲν ἀπηλπίσθησαν. Ὁ εἰρημένος βιβλιοχαρτοπώλης κ. Μπούκης εἶχεν ἐπισύρει τὴν μῆνιν τῶν ἄλλων βιβλιοχαρτοπωλῶν, διότι ἐπώλει τὰ εἴδη του κατὰ 20-30 °/ₒ εὐθηνότερα καὶ ἠρνήθη νὰ προσχωρήση εἰς τὸ **τράστ**, τὸ ὁποῖον εἶχον σχηματίσει οἱ ἄλλοι, ἵνα ληστεύουν τὸν Κερκυραϊκὸν λαόν. Εἰς τὰς παροτρύνσεις των ὁ κ. Μπούκης ἀπήντησεν ὅτι καὶ μὲ τὰς ἠλαττωμένας τιμὰς ἀπεκόμιζεν ἓν ἱκανοποιητικὸν κέρδος. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ πελατεία του ηὔξησε καταπληκτικῶς, ἀκόμη δὲ καὶ ἡ προμήθεια γραφικῆς ὕλης διὰ τὰ δημόσια γραφεῖα τῷ ἀνετέθη κατόπιν μειοδοτικῆς δημοπρασίας. Ὅλα αὐτὰ ἐξήγειραν τὸ ἐπαγγελματικὸν μῖσος τῶν ὁμοτέχνων του κατ᾿ αὐτοῦ, ὁ λαὸς ὅμως τῆς Κερκύρας τὸν ὑπεστήριζεν ἐκθύμως. Οἱ μαινόμενοι διὰ τὴν διάσπασιν τοῦ μονοπωλίου των βιβλιοχαρτοπῶλαι συνεμάχησαν τότε μὲ τοὺς καλογήρους τῆς Μητροπόλεως καὶ ἤρχισε νέα πλεκτάνη κατὰ τοῦ κ. Μπούκη εἰδικῶς.

Κατ᾿ ἀρχὰς ἐγένετο σκέψις νὰ ἀπελαθῇ οὗτος ἐκ Κερκύρας ὡς κομμουνιστὴς ἢ ἐπικίνδυνος, καὶ ἐπῆλθεν ἡ δέουσα συνεννόησις μεταξὺ Μητροπόλεως, ἀστυνομίας, νομαρχίας, ἐπιτροπῆς ἀσφαλείας, κτλ. Τὰ πράγματα εἶναι ἕτοιμα μαγειρευμένα καὶ ἡ ὑπόθεσις ὑπεβλήθη εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν ἐδῶ ὅμως ἐγένετο ἡ δέουσα διαφώτισις τῶν ἁρμοδίων καὶ ἡ ἀπόπειρα ἐναυάγησε.

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην ὑπεβλήθη κατὰ τοῦ κ. Μπούκη μήνυσις ἐπὶ ἀθεμίτῳ προσηλυτισμῷ. Ἡ ὡς ἄνω ἑορτὴ τοῦ Κ. Σχολείου καὶ αἱ καραμέλλαι παρεστάθησαν ὡς προσηλυτισμὸς δι᾿... ἐξωνήσεως (νηπίων)! Ἐπίσης ἀνεκαλύ-

φθη ὅτι χωροφύλαξ τις, ὅστις ἐπρόκειτο νὰ ἀποχωρήσῃ τῆς ὑπηρεσίας, ἐσκόπει νὰ συνεργασθῇ μὲ τὸν κ. Μπούκην, ἱδρύων βιβλιοδετεῖον (διότι ἦτο βιβλιοδέτης τὴν τέχνην) ὡς παράρτημα τοῦ βιβλιοχαρτοπωλείου.

Ἰδού! Προσηλυτισμός... δι' ὑποσχέσεως! Καὶ ἡ ὑπόθεσις ἐξεδικάσθη τὴν 28 Φεβρουαρίου ἐ. ἔ. ἐνώπιον τοῦ Πλημμελειοδικείου Κερκύρας. Εἰς μάτην ἀπεδείχθησαν ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου τὰ πραγματικὰ γεγονότα. Εἰς μάτην ὁ εἰρημένος πρώην χωροφύλαξ ἀπέδειξε δι' ἐπισήμων ἐγγράφων ὅτι δὲν εἶχεν ἀνάγκην ὑποσχέσεων, ἢ χρημάτων ἀπὸ τὸν κ. Μπούκην, διότι εἶχε λάβει ὡς ἀποζημίωσιν παρὰ τοῦ Δημοσίου 45 000 δρ., δηλαδὴ περισσότερα ἀπὸ ὅλα τὰ ἐμπορικὰ κεφάλαια τοῦ κ. Μπούκη. Τίποτε! Τὸ Δικαστήριον, πειθόμενον εἰς τὰς ἀσυναρτησίας τοῦ Πρωτοσυγκέλλου τῆς Μητροπόλεως, παρεδέχθη καὶ τὰς καραμέλλας τῶν νηπίων καὶ τὸ βιβλιοδετεῖον τοῦ χωροφύλακος καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς ἠλαττωμένας τιμὰς τῶν εἰδῶν τοῦ βιβλιοχαρτοπωλείου, ὡς ἀθέμιτον προσηλυτισμοῦ! Εἶχε δοθῆ, φαίνεται τὸ σύνθημα ἐκ τῆς Μητροπόλεως ὅτι διὰ λόγους «σκοπιμότητος» πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ καταδικασθῇ αὐτὸς ὁ ἀνεπιθύμητος τῇ Ἱ. Μητροπόλει Εὐαγγελικός. Καὶ τὸ Δικαστήριον πειθηνίως ἢ καὶ ἐξ ἐπιπολαιότητος, τὸν κατεδίκασεν εἰς ἑνὸς ἔτους φυλάκισιν. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐξεκάλεσεν ἤδη οὗτος ἐνώπιον τοῦ αὐτόθι Ἐφετείου.

Σημειωτέον ὅτι ὁ εἰρημένος χωροφύλαξ ἐζήτησε νὰ ἐξετασθῇ κατ' ἀντιπαράστασιν πρὸς τὸν εἰρημένον Πρωτοσύγκελλον, ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθη. Ἐπίσης ἐθαυμάσθη ἡ ἐνημερότης τοῦ Πρωτοσυγκέλλου, καταφερομένου κατὰ τῶν Εὐαγγελικῶν· ὅταν τὸν ἠρώτησεν ὁ Πρόεδρος τί ἐπὶ τέλους πιστεύουν οἱ Εὐαγγελικοί, ἀπήντησεν ὅτι δὲν γνωρίζει ἀκριβῶς!! Καὶ μ' ὅλα ταῦτα τὸ Δικαστήριον συνετάχθη μὲ τὰς ὑποδείξεις του!

Ἀξιοσημείωτος εἰς τὴν δίκην ταύτην ἦτο καὶ ἡ φρασεολογία, ἧς ἔκαμε χρῆσιν τὸ Δικαστήριον εἰς τὴν ἀπόφασίν του. Οἱ Εὐαγγελικοὶ γενικῶς καὶ ὁ κ. Μπούκης ἀποκαλοῦνται «αἱρεσιῶται», καὶ ἡ πίστις των ὀνομάζεται «αἵρεσις». Καὶ νομίζει κανεὶς ὅτι ἡ σκηνὴ μετεφέρθη ὀπίσω εἰς τὸν Μεσαίωνα καὶ εἰς τὰς πυρὰς τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως, ὅτε οἱ τολμῶντες νὰ διαφωνήσουν πρὸς τὰς Παπικὰς ἐκκλησιαστικὰς καταχρήσεις καὶ ἑτεροδιδασκαλίας, κατεδικάζοντο συνοπτικῶς ὡς «αἱρετικοὶ» καὶ ἐκαίοντο ἐπὶ τῆς πυρᾶς.

Καὶ δὲν εὑρέθη κανεὶς ἐν Κερκύρᾳ νὰ δώσῃ τὴν πληροφορίαν εἰς τοὺς κ. κ. δικαστὰς καὶ τὸν κ. εἰσαγγελέα (παραλείπομεν τὸ σμῆνος τῶν ἀστυνομικῶν ὀργάνων, ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων, ἅτινα ὡς μάρτυρες τῆς κατηγορίας ἐγαυρίων ἐπὶ τῇ διώξει ταύτῃ τῶν ἀθλίων Εὐαγγελικῶν), δὲν εὑρέθη, λέγομεν, κανεὶς νὰ τοὺς πληροφορήσῃ ὅτι οἱ Εὐαγγελικοὶ Ἕλληνες δὲν ἀνήκουν εἰς ***αἵρεσίν*** τινα, ἀλλ' εἰς ἕνα τῶν κυριωτέρων καὶ πολυαριθμοτέρων καὶ ζωτικωτέρων κλάδων τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Εὐαγγελικὴ Χριστιανωσύνη ἀριθμεῖ σήμερον καθ' ὅλον τὸν κόσμον 220 ἑκατομμύρια πιστῶν, ἀπέναντι 340 ἑκατομμυρίων τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς καὶ 170 ἑκατομυρίων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Εἶναι λοιπὸν προπέτεια ἐκ μέρους ἑνὸς Ἑλληνικοῦ δικαστηρίου νὰ ἀποκαλῇ «αἱρεσιώτας» αὐτὰ τὰ ἑκατομμύρια τῶν Εὐαγγελικῶν καὶ «αἵρεσιν» τὴν πίστιν των.

Βεβαίως θὰ μᾶς ἀντιτάξουν ὅτι τὴν λέξιν «αἱρεσιώτης» καὶ «αἵρεσις» εὗρε τὸ Δικαστήριον καὶ ὁ Εἰσαγγελεὺς εἰς τὸ κείμενον τοῦ ἄρθρ. 198 τοῦ Π. Νόμου. Δὲν ἀρνούμεθα τοῦτο, ἀλλὰ θὰ ἔκαμνον καλὰ οἵ τε κ. κ. δικασταὶ καὶ ὁ κ. εἰσαγγελεὺς νὰ μελετήσωσι τὰ ὅσα ὁ διαπρεπὴς ἄλλοτε εἰσαγγελεὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου Δημοσθ. Τζιβανόπουλος γράφει ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου («Αἱρεσιῶται», Νέοι Πανδέκται Κουντουριώτου, σελ. 379—899).

Καὶ οὕτως ἐπανερχόμεθα εἰς ἐκεῖνο, ὅπερ ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος ἄρθρου διετυπώσαμεν, ὅτι οἱ δικασταί μας, οἱ δικαστικοὶ καὶ ἀστυνομικοὶ ἐν γένει τῆς Ἑλλάδος, ἀγνοοῦντες τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα, παρασύρονται εἰς κρίσεις καὶ ἐκτιμήσεις καὶ ἐνεργείας, αἵτινες κατ᾽ οὐσίαν ἀποτελοῦσιν ἄρνησιν πάσης ἀληθοῦς δικαιοσύνης ἀλλὰ καὶ ἰσότητος ἀπέναντι τοῦ Νόμου.

Διότι καὶ εἰς τὸ ζήτημα τῆς ***ἰσότητος*** ὅλων τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸ θρησκευτικὸν ζήτημα, βλέπομεν βασιλεύουσαν μίαν ἀξιοθρήνητον κατάστασιν. Τὸ ἄρθρ. 197 τοῦ Ποιν. Νόμου λέγει: «Ἱεροκήρυκες, οἵτινες εἰς δημοσίας ὁμιλίας προσπαθοῦν διὰ λοιδοριῶν ἢ δυσμενῶν αἰτιάσεων νὰ διεγείρωσι μῖσος μεταξὺ τῶν ἐν τῇ Πολιτείᾳ ὑφισταμένων θρησκευτικῶν κοινωνιῶν, τιμωροῦνται μὲ φυλάκισιν τριῶν μηνῶν καὶ ἀποβάλλονται τῆς ὑπηρεσίας. Συγγραφεῖς δέ, οἵτινες πράττουσι τὸ αὐτὸ διὰ συγγραμμάτων, ἐὰν μὲν ἦναι δημόσιοι ὑπάλληλοι ἢ ὑπηρέται, ἐπισύρουσιν εἰς ἑαυτοὺς τὴν ἰδίαν ποινήν, ἄλλως δὲ τιμωροῦνται μὲ φυλάκισιν τριῶν μηνῶν μέχρι δύο ἐτῶν.» Κατὰ τὸ ἄρθρον τοῦτο οἱ διάφοροι ἐν Κερκύρᾳ ἀρθρογράφοι, οἱ ἐμπνευσθέντες ὑπὸ τῆς Μητροπόλεως Κερκύρας, καὶ οἱ ἱεροκήρυκες αὐτῆς, οἵτινες ἀπὸ μηνῶν τώρα κηρύττουσιν ἀπ᾽ ἄμβωνος φλογερῶς κατὰ τῶν Εὐαγγελικῶν και προσπαθοῦσι νὰ ἐξεγείρωσι κατ᾽ αὐτῶν τὸν φανατισμὸν τοῦ Κερκυραϊκοῦ λαοῦ, καὶ αὐτὸς ὁ Μητροπολίτης Κερκύρας καὶ Παξῶν, ὅστις εἰς δύο ἐγκυκλίους του προσφάτους ἐξύβρισε χυδαίως τοὺς Εὐαγγελικοὺς καὶ τὴν πίστιν των, ἔπρεπε νὰ συρθοῦν εἰς τὸ ἑδώλιον τοῦ κατηγορουμένου καὶ νὰ ὑποστοῦν τὴν ποινὴν τῆς παραβάσεώς των. Φαντάζεται ὅμως κανεὶς ὅτι θὰ κατεδικάζοντο; Ὄχι, βεβαίως. Τὸ Δικαστήριον, τὸ ὁποῖον ἠξεύρει νὰ ἐξαντλῇ ὅλην τὴν αὐστηρότητα τοῦ νόμου κατὰ τῶν Εὐαγγελικῶν, θὰ εὕρισκε τρόπον καὶ διατύπωσιν καὶ δικαιολογίαν διὰ νὰ ἀθῳώσῃ ἕνα Ὀρθόδοξον ἀσχημονήσαντα κατὰ ἑτεροδόξου. Ποῦ λοιπὸν ἡ ἰσότης ἐνώπιον τοῦ Νόμου; Ἐπῆγε περίπατον. Ἐφ᾽ ὅσον δὲ μὲ τόσον παχυλὴν ἄγνοιαν καὶ μεροληψίαν κρίνονται τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα ἐν Ἑλλάδι ἐκ μέρους δικαστηρίων καὶ διοικητικῶν ἀρχῶν, ἂς μὴ καυχώμεθα ἀκόμη διὰ τὴν δικαιοσύνην τῆς πατρίδος μας.

Εἰς δὲ τοὺς Εὐαγγελικοὺς καὶ τῆς Κερκύρας καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐν γένει λέγομεν: Μὴ πτοῆσθε ἀπ᾽ αὐτὰς τὰς ἀδίκους δικαστικὰς ἀποφάσεις καὶ τὰς παρανόμους καὶ αὐθαιρέτους καὶ βαναύσους ἀστυνομικὰς ἐνεργείας ἐναντίον σας. Ἐφ᾽ ὅσον τηρεῖτε τοὺς νόμους τοῦ Κράτους καὶ ἐπιδεικνύετε διαγωγὴν Χριστιανοπρεπῆ, θὰ θριαμβεύσητε διὰ τῆς ἠθικῆς σας ἐπιβολῆς κατὰ τῶν τοιούτων ἐκδηλώσεων· ἡ κοινωνία θὰ σᾶς γνωρίσῃ καὶ θὰ σᾶς ἐκτιμήσῃ, καὶ τὰ δικαστήρια καὶ οἱ ἀστυνομίαι δὲν θὰ τολμοῦν πλέον νὰ σᾶς ἀδικήσουν. Μένετε σταθεροὶ εἰς τὴν πίστιν σας, γνωρίζοντες, ὅτι ὅπως τὸν Χριστὸν ἐδίωξαν καὶ κατεδίκασαν,

οὕτω καὶ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ πρέπει νὰ περιμένουν ὅτι θὰ πάθουν τὰ αὐτὰ ἐκ μέρους τοῦ κόσμου τούτου. Ἐστέ, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, «ἕτοιμοι ἀεὶ εἰς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς, λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος, μετὰ πραότητος καὶ φόβου, συνείδησιν ἔχοντες ἀγαθήν, ἵνα, ἐνῷ καταλαλῶσιν ὑμῖν ὡς κακοποιῶν, καταισχυνθῶσιν οἱ ἐπηρεάζοντες ὑμῶν τὴν ἀγαθὴν ἐν Χριστῷ ἀναστροφήν!».

ΜΙΑ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ

Τὴν 23 Φεβρουαρίου ὁ διακεκριμένος συνεργάτης τοῦ «Ἀστέρος τῆς Ἀνατολῆς» αἰδέσιμος κ. Ξενοφῶν Π. Μόσχου, δ. φ., ποιμὴν τῆς Β΄. ἐν Ἀθήναις Ἑλλ. Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας, συνεπλήρωσε τὸ 50ὸν ἔτος τῆς ἱερᾶς αὐτοῦ διακονίας, ταυτοχρόνως δὲ τὴν 50-ετηρίδα τῶν γάμων αὐτοῦ.

Τὸ γεγονὸς ἑώρτασε τὸ ποίμνιον αὐτοῦ διὰ δοξολογίας ἐν τῷ ναῷ αὐτῶν, εἰς τὴν ὁποίαν προσκληθέντες παρέστησαν ἀντιπρόσωποι καὶ ἀδελφοὶ ἐξ ἄλλων Εὐαγγελικῶν ἐκκλησιῶν, Ἑλληνικῶν καὶ ἀλλοδαπῶν. Μετὰ τὴν δοξολογίαν ὡμίλησαν διάφοροι ἀντιπρόσωποι. Τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας ἀπήγγειλεν ὁ αἰδέσιμος κ. Π. Λογγινίδης, ποιμὴν τῆς Α΄. ἐν Ἀθήναις Ἑλληνικῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας, μεθ᾽ ὃ ὡμίλησεν ὁ ἐφημέριος τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας αἰδ. κ. R. Raymer, πλέξας τὸ ἐγκώμιον τοῦ κ. Μόσχου, ὁ Συντάκτης τοῦ «Ἀστέρος τῆς Ἀνατολῆς» κ. Δ. Καλοποθάκης, ἐκθέσας τὸ συγγραφικὸν ἔργον τοῦ κ. Μόσχου, ὁ ἰατρὸς κ. Μιχ. Ν. Καΐρης καὶ ἄλλοι, ἀνεγνώσθησαν δὲ συγχαρητήρια τηλεγραφήματα καὶ ἐπιστολαὶ ἐκ μέρους τῶν ἄλλων Εὐαγγελικῶν Ἐκκλησιῶν.

Ὡς γνωστόν, ὁ κ. Μόσχου γεννηθεὶς τῷ 1854 καὶ τυχὼν τοῦ πτυχίου τοῦ διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, μετέβη πρὸς εὐρυτέρας θεολογικὰς σπουδὰς εἰς Ἐδιμβοῦργον. Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας, ἐχειροτονήθη εἰς τὴν ἱερὰν διακονίαν τῷ 1885, μετὰ δὲ ὀλίγων ἐτῶν διδασκαλικὸν καὶ συγγραφικὸν ἔργον, τῷ 1892 προσεκλήθη εἰς τὴν ποιμαντορίαν τῆς ἐν Σμύρνῃ Ἑλλ. Εὐαγγ. Ἐκκλησίας, εἰς ἣν καὶ παρέμεινεν ἐπὶ 30 ετίαν ὁλόκληρον μέχρι τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς τοῦ 1922, ὁπότε μετὰ τοῦ ποιμνίου του κατέφυγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα· ἀφοῦ δὲ ἐκ τῶν Εὐαγγελικῶν προσφύγων Σμύρνης, Μαγνησίας, Μουταλάσκης, κτλ. ἀπετελέσθη δευτέρα ἐν Ἀθήναις Ἑλλ. Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία, ὁ κ. Μόσχου ἐκλήθη ὡς ποιμὴν αὐτῆς.

Τὸ συγγραφικὸν αὐτοῦ ἔργον κατὰ τὴν διαρρεύσασαν 50 ετίαν ὑπῆρξε πλούσιον. Αἱ «Χριστιανικαὶ Μελέται» του, εἰς δύο πολυσελίδους τόμους, ἡ Ἑρμηνεία τῆς Πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολῆς, ἡ «Σύνοψις τῆς Χριστιανικῆς Διδασκαλίας» καὶ ὁλόκληρος σειρὰ μονογραφιῶν καὶ φυλλαδίων, μαρτυροῦσι περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ θεολογικῆς του δράσεως. Μετέφρασε δὲ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν τὸ μνημειῶδες «Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης» τῶν Ἄγγλων λογίων Liddell & Scott, ὅπερ εἶναι τὸ πρώτιστον ἐν χρήσει παρ᾽ Ἄγγλοις καὶ Ἀμερικανοῖς σπουδασταῖς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Εἰς τὸν σεβαστὸν φίλον καὶ συνεργάτην τοῦ «Ἀστέρος», εὐχόμεθα καὶ ἀπὸ τῶν στηλῶν τούτων πολλὰ ἀκόμη ἔτη ὑγιείας καὶ καρποφόρου πνευματικῆς δράσεως.

Ο ΑΘΛΗΤΗΣ ΤΩΝ ΦΙΛΙΠΠΩΝ

Διήγημα τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

(συνέχεια)

— «Τὸ γνωρίζω, Καῖσαρ», ἀπήντησεν ὁ Ἕκτωρ. «Ἐν τούτοις ὅμως, διὰ νὰ εὐχαριστήσω τὸν Κύριόν μου, εὐχαρίστως δέχομαι νὰ συναντήσω τὸν Ἀρίσταρχον τοῦτον, ἀντὶ τοῦ Χριστιανοῦ αἰχμαλώτου. Καὶ ὁ ἀγὼν θὰ ἦναι μέχρι θανάτου διὰ τὸν νικηθέντα! Ἐὰν ὅμως νικήσω, ζητῶ μίαν μόνην ἀμοιβήν—νὰ μοὶ δώσῃ ὁ Καῖσαρ ὡς δοῦλον μου καὶ κτῆμά μου, τὸν ὡραῖον νεανίαν, τοῦ ὁποίου τὴν θέσιν θὰ λάβω ἐπὶ τοῦ στίβου».

Ἐλέχθη! Καὶ ὁ Ἕκτωρ, ἐδαφιαίως ὑποκλινόμενος, ᾐσθάνετο ὅτι ἡ αἴθουσα περιεστρέφετο ἰλιγγιωδῶς γύρω του, ἐν μέσῳ ἐκρήξεως χειροκροτημάτων καὶ θορύβου καὶ γέλωτος. Ὡμίλησε τότε ὁ Καῖσαρ καὶ ὅλοι ἐσιώπησαν διὰ νὰ ἀκούσουν,

— «Ἔτσι λοιπόν! ποθεῖς νὰ ἔχῃς καὶ σὺ ἕνα δοῦλόν σου, ἰδικόν σου; Καί ἐπιπλέον, ἕνα δοῦλον ὡραῖον!.. Πῶς ἀγαποῦν οἱ μικροὶ νὰ μιμοῦνται τοὺς κυρίους των! Καλά, τί τὸν θέλεις τὸν δοῦλον, ἐνῷ ἔχεις ἑκατὸν ἄνδρας ὑπακούοντας εἰς τὸ ἐλάχιστον νεῦμά σου;»

Ὁ Ἕκτωρ ἐμειδίασε. «Ναί, Καῖσαρ, ἀλλὰ δὲν μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ τοὺς δείρω».

— «Καλὰ λέγει! Καὶ ὁμολογῶ ὅτι εἶναι καὶ αὐτὴ μία ἱκανοποίησις. Ἂς εἶναι λοιπόν, ἀφοῦ τὸ θέλεις. Ἀλλὰ φοβοῦμαι ὅτι θὰ χάσω ἕνα καλὸν στρατιώτην μὲ τὴν ἀνταλλαγὴν αὐτήν. Δὲν προπονεῖσαι ἀπὸ καιρὸν τώρα, ἔ;»

— «Συγγνώμην, ἀσκοῦμαι καθημερινῶς εἰς τὸ γυμναστήριον. Ἔπειτα μένουν ἀκόμη τρεῖς ἑβδομάδες πρὸ τῶν ἀγώνων. Παρακαλῶ, ἂς μοῦ ἐπιτρέψῃ ὁ Καῖσαρ νὰ ἀγωνισθῶ, ὑπὸ τοὺς ὅρους...»

— «Νὰ σοῦ χαρισθῇ δηλαδὴ ὁ αἰχμάλωτος; Ναί, πάρε τον! διατὶ ὄχι; Ἂν ζήσῃς νὰ τὸν πάρῃς! Καὶ ὅταν θὰ ἦναι ἰδικός του δέρνε τον καθημερινῶς, νὰ ἀφήσῃ ὅλας αὐτὰς τὰς χριστιανικὰς ἀνοησίας. Ἔτσι καὶ θὰ γυμνάζῃς τοὺς μῦς σου!»

— «Ἔχω λοιπὸν τὸν λόγον τοῦ Καίσαρος;» ἐπέμενεν ὁ Ἕκτωρ, καλῶς γνωρίζων τὴν ἀστάθειαν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ τυράννου, καὶ φοβούμενος μὴ ἀλλάξῃ γνώμην ἀργότερον.

— «Βεβαίως, ἰδοὺ καὶ ὅλοι αὐτοὶ οἱ μάρτυρές μου· ἀλλὰ στάσου! Λουκανὲ ἔχεις κάλαμον καὶ πάπυρον; τὰ βλέπω ποὺ ἐξέχουν ἀπὸ τὴν ζώνην σου. Ἔλα λοιπὸν σύνταξέ μας ἕνα συμβόλαιον ἔμμετρον! Ἂς δοῦμε τί ἠμπορεῖς νὰ μᾶς κάμῃς ὡς δικηγόρος καὶ ποιητής».

Ὁ Λουκανὸς ἐρυθρίασε, καταστενοχωρημένος ἀπὸ τὴν ἀπαίτησιν, ἥτις δὲν ἦτο τῆς δικαιοδοσίας του, πλὴν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀρνηθῇ. Ἤρχισε λοιπὸν νὰ γράφῃ ἐπιμελῶς, ὁ δὲ Ἕκτωρ ἵστατο πλησίον, κατὰ τὸ φαινόμενον ὁ ἀπαθὴς Ρωμαῖος πραιτωριανός, ἐσωτερικῶς ὅμως διερχόμενος στιγμὰς μαρτυρικάς, ἐνῷ οἱ συνδαιτυμόνες παρηκολούθουν μὲ ἔκφρασιν ἐλαφρᾶς περιεργείας. Δι᾽ αὐτοὺς τὸ ἐπεισόδιον ἦτο μία ἀπροσδόκητος φάσις τῆς διασκεδάσεως.

Τέλος ἀνέβλεψε ὁ ποιητὴς ἀπὸ τὸ ἔργον του.

— «Συνετάχθη τὸ συμβόλαιον, εὐγενέστατε Καῖσαρ, ἀλλὰ πολὺ φοβοῦμαι ὅτι οὔτε ποιητικόν, οὔτε συμβολαιογραφικὸν εἶναι!»

—«Ἀρκεῖ νὰ ἦναι ἔγκυρον», εἶπε χαμηλοφώνως ὁ Ἕκτωρ.

— «Δὲν μᾶς στενοχωροῦν αἱ ἐλλείψεις του», εἶπεν ὁ Νέρων γελῶν :«Ὑποθέτω ὅτι θὰ εἶναι ἔγκυρον ἂν ἐπιθέσω τὴν σφραγῖδά μου; Διάβαζε Λουκανέ».

Ὁ Ἕκτωρ ἀνέπνευσε πάλιν.

Δὲν εἶχε ἄδικον ὁ ποιητὴς κρίνων τὰς ἐλλείψεις τοῦ ἔργου του. Ἀλλ' ἡ ὑπογραφὴ τοῦ Νέρωνος ὑπερίσχυεν εἰς ὅλα τὰ δικαστήρια, αὐτὸς δὲ δὲν ἐσέβετο ἄλλο παρὰ τὴν ἰδίαν του ὑπογραφὴν καὶ σφραγῖδα.

Τὸ ἔγγραφον κατ' ἐλευθέραν παράφρασιν εἶχεν ὡς ἑξῆς:

Ὁ μέγας Νέρων ἀφ' ἑνὸς
Κλαύδιος, Καῖσαρ, Δροῦσος, Γερμανικός.
Ἄρχων ἁπάσης γῆς σεπτὸς
καὶ ἐν πολέμῳ κραταιός,
Ἐξ ἄλλου δὲ ὁ ἀθλητὴς
Ἕκτωρ, ὁ Πραιτωριανός,
Ὀλυμπιονίκης δὲ κλεινός,
Στεφάνου δὶς ἀξιωθείς,
Οἱ δύο συνεβλήθησαν
Ὁ Ἕκτωρ νὰ ἀγωνισθῇ
εἰς πάλην μὲ Ἀνίσαρχον
Τὸν φημιζόμενον παντοῦ,
Ὡς παλαιστὴν ἀνίκητον.
Ἐν δὲ τῇ πάλῃ ἂν αὐτὸν
Ὁ Ἕκτωρ ρίψῃ δὶς χαμαί,
Μείνῃ αὐτὸς δὲ ἄλκιμος,
Εἰς Ἕκτορα ν' ἀποδοθῇ
Ὡς γέρας ἀναφαίρετον
Ὁ ἀρχικῶς προορισθεὶς
Εἰς πάλην μὲ Ἀνίσαρχον
Χριστιανὸς αἰχμάλωτος.

Τὴν ἀνάγνωσιν ἐχαιρέτισαν φαιδραὶ ἐπευφημίαι καὶ γέλωτες καὶ ἀστεϊσμοί εἰς τὰ ὁποῖα προεῖχεν ἡ φωνὴ τοῦ Νέρωνος.

— «Ἔχεις δίκαιον, Λουκανέ», εἶπε, «αὐτὸ τὸ συμβόλαιον δὲν στέκει φιλολογικῶς. Ἀλλὰ θὰ σταθῇ στὴν θέλησιν τοῦ Καίσαρος. Ἔλα, φέρε νὰ τὸ ὑπογράψω».

Εἰς τὴν στιγμὴν ἐπλησίασεν εἷς δοῦλος, ὅστις ἔσκυψε πρὸ τοῦ Νέρωνος εἰς τρόπον ὥστε νὰ σχηματίζῃ τράπεζαν ἡ εὐρεῖά του ράχις, ἄλλος δὲ ἔφερε κάλαμον καὶ κηρίον μὲ τὴν αὐτοκρατορικὴν σφραγῖδα.

Κρατῶν τὴν ἀναπνοήν του ὁ Ἕκτωρ παρηκολούθει τὸν κάλαμον χαράττοντα τὸ ὄνομα τοῦ Αὐτοκράτορος, τὸν κηρὸν τηκόμενον καὶ πίπτοντα ἐπὶ τοῦ

παπύρου καὶ τέλος τὴν ἐπίθεσιν ἐπὶ τοῦ κηροῦ τοῦ δακτυλιδίου τοῦ Νέρωνος ἀντὶ σφραγῖδος.

— «Πάρε το, εἶναι ἰδικόν σου», εἶπεν ὁ Νέρων πετῶν τὸ ἔγγραφον πρὸς τὸν Ἕκτορα. «Ὁ Καῖσαρ δὲν χρειάζεται ὑπομνήσεις διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ μέρος του τῆς συμφωνίας. Λάβε τὸ χαρτὶ λοιπὸν καὶ ἐκτέλεσε τὸ ἰδικόν σου μέρος, εἰδεμὴ θὰ τὸ μετανοήσῃς. Ἐπιθυμῶ νὰ ἴδω μίαν πάλην ἀληθινὰ ἰσοζυγισμένην».

Ὁ Ἕκτωρ ὑπεκλίθη καὶ ἀπεσύρθη, σφικτὰ κρατῶν τὸ πολύτιμον ἔγγραφον εἰς τὴν παλάμην του, ἀλλ᾽ ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸν ἐξωτερικὸν τοῦ παλατίου διάδρομον, τὸ ὕψωσε πρὸς τὸν οὐρανὸν μὲ τὴν δεξιάν του, λέγων:

— «Τώρα ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν ἂς μοῦ ἐνισχύσῃ τὴν δεξιάν μου, καὶ σὺ θὰ ἦσαι ἰδικός μου, ἀδελφέ μου!»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 30ον

Δεκαπέντε ἡμέραι εἶχον παρέλθει ἀπὸ τὴν ἑσπέραν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Νέρων ἔθεσε τὴν αὐτοκρατορικήν του σφραγῖδα εἰς τὸ συμβόλαιον, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπεκαθίστα τὸν Ἕκτορα ἐπίσημον ἀντίπαλον τοῦ Ἀνισάρχου, ἀντὶ τοῦ νεαροῦ Χριστιανοῦ αἰχμαλώτου, καὶ ἔκτοτε ὁ Ἕκτωρ προεπονεῖτο μεθοδικῶς, καθ᾽ ὅλους τοὺς κανόνας τῆς πάλης καὶ τὰς πολυτίμους ὑποδείξεις τῆς μακρᾶς του πείρας, μεγάλως ὑποβοηθούμενος ὑπὸ τῆς νέας δυνάμεως, τὴν ὁποίαν τοῦ ἔδιδεν ἡ γνῶσις, ὅτι θὰ ἔσωζε τὸν ἀδελφόν του!

***

Μίαν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων συνεκροτεῖτο οἰκογενειακὸν συμβούλιον ὑπὸ τὸ περιστύλιον τοῦ μεγάρου τοῦ Μάρκου Κλαυδίου, ἀποτελούμενον ἀπὸ τὸν ἴδιον τὴν μητέρα του κυρίαν Παμφίλην καὶ τὴν σύζυγόν του Ἰουλίαν. Συνεζήτουν δὲ τὸν πρὸ ὀλίγου κοινοποιηθέντα εἰς τὸν Μάρκον διορισμόν του, ὡς ἀρχηγοῦ τῆς ἐκλεκτῆς τῶν πατρικίων (Celeres) λεγεῶνος, ἥτις ἤδη κατηρτίζετο, ὅπως ἀναχωρήσῃ εἰς Γαλλίαν. Καὶ ὁ μὲν Μάρκος ἀνακουφισθεὶς τέλος ἀπὸ τὴν ἀβεβαιότητα ἂν ἤθελεν ὁ Νέρων ἐνθυμηθῇ τὴν ὑπόσχεσίν του, ἢ ἤθελε τὸν ἀφήσει ἕρμαιον τῶν ἀντιζηλιῶν καὶ διοικητικῶν διενέξεων τοῦ Πραιτορείου ἤ, ὅπερ χειρότερον, τῶν ῥαδιουργιῶν τῶν παρασίτων τῆς αὐτοκρατοιρκῆς Αὐλῆς, τῶν ὁποίων κυρία ἐνασχόλησις ἦτο νὰ θίγουν τὰς χορδὰς τῶν παθῶν τοῦ ἀνισορρόπου Καίσαρος. Καὶ τὴν εὐχαρίστησίν του ἐξέφραζε εἰς τὴν μητέρα καὶ τὴν σύζυγόν του.

— «Εἴθε, υἱέ μου, νά σε προστατεύσουν παντοῦ καὶ πάντοτε οἱ θεοί. Καὶ θὰ τὸ πράξουν, διότι ἀγαποῦν τοὺς εἰλικρινεῖς καὶ εὐθεῖς. Ἀλλ᾽ εἰς ἡμᾶς θὰ ἀφήσῃς μεγάλο κενόν. Ἆ, τὸν σκληρότερον ἀντίκτυπον τοῦ πολέμου φέρουν αἱ γυναῖκες!» εἶπεν ἡ μήτηρ του. Καὶ ἡ σύζυγός του, ἡ ὡραία καὶ καλὴ Ἰουλία προσέθεσεν:

— «Ἂν μᾶς ἄφιναν τουλάχιστον νὰ σὲ συνοδεύσωμεν εἰς τὴν Γαλλίαν, διὰ νὰ σὲ βλέπωμεν ποῦ καί που!»

— «Μὰ δὲν φεύγομεν εὐθύς. Πρέπει νὰ ἤμεθα ἐδῶ διὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Γενεθλίων. Καὶ ἐγώ, ὅλως ἰδιαιτέρως, ἔχω καθῆκον νὰ ἴδω τὸ τέλος τῆς τρελλῆς

ἀποφάσεως τοῦ Ἕκτορος, νὰ ἀντιμετρηθῇ εἰς τὸ Στάδιον μὲ τὸν Βιθύνιον παλαιστήν. Καὶ νὰ θέσῃ ὡς ὅρον, νὰ τῷ δοθῇ ὁ αἰχμάλωτος Χριστιανὸς ὡς δοῦλος! Ἀκατανόητον. Ἂν ἤθελε δοῦλον δὲν τοῦ ἔδιδα ἐγὼ ἐκ τῶν αἰχμαλώτων τῆς Βρεττανίας τὸν καλλίτερον; Καὶ μήπως δὲν ἔχει τὰ μέσα ν' ἀγοράσῃ ἕνα ὑπηρέτην διὰ τὴν ἀτομικήν του ὑπηρεσίαν! Ὄχι! ὁ λόγος δὲν εἶναι αὐτός. Πιστεύω ὅτι τὸν κατέλαβε ἡ νοσταλγία τοῦ στίβου. Ἡ ζωὴ ἐδῶ εἶναι ἀδρανής, μονότονος δι' ἕνα Ὀλυμπιονίκην. Θέλει δὲ καὶ νὰ ταπεινώσῃ τὸν κομπαστὴν ἐκεῖνον Ἀνίσαρχον. Καὶ θὰ τὸ κάμῃ».

Τὴν συνομιλίαν των διέκοψε δοῦλος, φέρων ἔγγραφον ἐπὶ δισκαρίου, τὸ ὁποῖον γονυπετὴς προσέφερεν εἰς τὸν Μάρκον.

—«Μὲ ζητοῦν ἐπειγόντως εἰς τὸ δικαστήριον. Πρέπει νὰ σᾶς ἀφήσω»—εἶπε—«Βλέπετε ὅτι δὲν ἔπαυσα νὰ ἦμαι πραίτωρ, παρ' ὅλον τὸν διορισμόν μου εἰς στρατηγόν»—προσέθεσε γελῶν καὶ ἐξῆλθε.

Παρῆλθεν ἀρκετὴ ὥρα, ὅτε ἐπανῆλθε, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Πολιτάρχου Γαΐου, ἐνῷ ὄπισθεν αὐτῶν ἤρχετο ἀνήρ τις μεταξὺ δύο στρατιωτῶν, ἔχων τὰς χεῖρας δεδεμένας. Εἰσῆλθον εἰς τὸ ἰδιαίτερον γραφεῖον τοῦ Μάρκου, μὴ συναντήσαντες τὰς Κυρίας, αἵτινες εἶχον ἀποσυρθῇ εἰς τὰ ἴδιά των διαμερίσματα. Τότε ὁ Μάρκος, ἀποταθεὶς εἰς τὸν Γαΐον, εἶπε:

—«Εὐτυχῶς ποῦ ἔτυχε νὰ ἔλθῃς εἰς τὸ πραιτόρειον. Εἶχα σκοπὸν νὰ στείλῳ νά σε παρακαλέσω νὰ ἔλθῃς, διότι ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ἡ ὁποία φαίνετε ἁπλῶς μία περίπτωσις ἀλητείας, ἴσως δὲ καὶ μὲ σκοπὸν ἀντικειμενικὸν κλοπῆς—ὑποκρύπτει κἄτι βαθύτερον, τὸ ὁποῖον νομίζω ὅτι σὺ δύνασαι νὰ ἐξιχνιάσῃς. Ἐνθυμοῦμαι λέξεις σου τινάς... Ἀλλ' ἂς εἶναι, θὰ μὲ διαφωτίσῃς, ὅταν ἀκούσῃς τὴν ὑπόθεσιν. «Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς συνελήφθη ἐδῶ εἰς τὸν κῆπόν μας, περιεργαζόμενος τὰ ἔξωθεν τῆς οἰκίας. Οἱ συνάδελφοί μου ἐζήτησαν νὰ τοῦ ἐπιβάλω ποινὴν ἀλητείας ἐπὶ σκοπῷ διαρρήξεως, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπρόκειτο περὶ τῆς οἰκίας μου, καὶ ἐγὼ ἐπέμεινα νὰ ἐξετάσω βαθύτερον τὸ πρᾶγμα, μοῦ τὸν παρεχώρησαν νὰ τὸν κάμω ὅτι θέλω. Λοιπὸν σὲ παρακαλῶ φίλε Γαΐε, προχώρει εἰς τὴν ἀνάκρισιν».

—«Πῶς ὀνομάζεσαι; ἠρώτησεν ὁ Γαΐος, ὅστις δὲν εἶχε παύσει νὰ ἐξετάζῃ μετὰ προσοχῆς τὸν ὑπόδικον».

—«Τρόφιμος».

—«Πόθεν εἶναι »

—«Ἀπὸ τὴν Ταρσόν».

—«Ἐλεύθερος ἢ δοῦλος ;»

—«Ἀπελεύθερος. Ἔχασα τὰ ὀλίγα χρήματά μου καὶ ἔφυγα ἀπ' ἐκεῖ. Ἦλθα στὴν Μακεδονία. Ἐκεῖ ζοῦσα ἀπὸ μικροεργασίας, ἀλλὰ δυστυχοῦσα. Τότε γνωρίσθηκα μὲ ἕναν Φλάβιο, Ρωμαῖο, ποῦ μοῦ ἔδειξε ἄλλον τρόπο γιὰ νὰ ζήσωμε».

—«Λέγε ἀκριβῶς τί ἐκάμνατε».

—«Αὐτὸς εἶχε κλέψει ἕνα κοριτσάκι ὡς τριῶν, τεσσάρων ἐτῶν, διὰ νὰ τὸ

πουλήσῃ ἀφοῦ μεγαλώση κομμάτι, διότι ἦτο ἔμμορφο καὶ εὐγενικό, καὶ αὐτὸς ἤλπιζε νὰ πάρῃ πολλὰ χρήματα».

— «Ἔπειτα;» ἀνεφώνησε ὁ Μάρκος ἀποτόμως.

— «Ἔπειτα τὸ ἔδωκε σὲ μιὰ γρῃὰ νὰ τὸ μεγαλώσῃ—τὴν ἐπλήρωσε νὰ τὸ προσέχῃ καλά. Καὶ ὅταν τὸν γνώρισα εἶχε γίνει κοπέλλα, ἴσως δεκαπέντε ἐτῶν.

— «Τὴν ἐπούλησε;»

— «Ὄχι, διότι ἐν τῷ μεταξὺ τὸ κορίτσι εἶχε ἀρρωστήσει βαρειά, καὶ ὅταν ἔγινε καλὰ ἦταν ἀφηρημένο—ξεχνοῦσε, ἔλεγε παράξενα πράγματα, καὶ μάλιστα, ἔλεγε ὅ,τι ἤκουε νὰ τῆς λέγουν. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Φλάβιος μοῦ ἐπρότεινε νὰ τὴν γυρίζωμε στὴν ἀγορᾶ, νὰ λέγῃ τύχες καὶ ἡμεῖς νὰ πληρωνόμεθα. Τοῦτο ἐκάμαμε καὶ πολλὰ ἐκερδίζαμε, ἕως ποῦ μιὰ μέρα, τὴν ἐμάτιασαν δύο Ἑβραῖοι ποῦ περνοῦσαν κοντά μας, ἀπὸ τότε ἔχασε τὴν τέχνη της. Ὁ Φλάβιος ἦτον ἐξαγριωμένος. Τὴν ἔδειρε, τὴν ἄφησε σχεδὸν τὰ πεθάνῃ ἀπ' τὴν πεῖνα. Ἐγὼ τὴν ἐλυπούμουν. Τῆς ἔστελνα μὲ τὴ γρῃὰ ὀλίγη τροφή. Ἀλλὰ τοῦ κάκου! ἀπέθανε! Ἀπὸ τότε γυρίζω μόνος μου, γιατὶ τὸν Φλάβιο τὸν ἔστειλαν στὰ κάτεργα· ἐκεῖ ἀπέθανε».

— «Πῶς τὸ ἔλεγαν τὸ κορίτσι;»

— «Αἰγίσθη τὸ 'βγαλε ὁ Φλάβιος, ἀλλὰ δὲν θὰ ἦτον τὄνομά του.—Σταθῆτε! θυμοῦμαι ποῦ μιὰ φορὰ ποῦ δὲν εἴχαμε πειὰ χρήματα, ἔβγαλε ὁ Φλάβιος καὶ μοῦ ἔδωκε ἕνα χρυσὸ φυλακτὸ σὲ μιὰ ψιλὴ ἀλυσσίδα κρεμασμένο».

— «Πούλησέ το», μοῦ λέγει, «εἶναι αὐτῆς τῆς ἄχρηστης, ποῦ ἔβαλε πεῖσμα τώρα νὰ μὴ λέγῃ τίποτε, γιὰ νὰ πεθάνομε τῆς πείνας».

— «Ἐκύτταξες γιὰ ὄνομα;» διέκοψεν ὁ Μάρκος, τρέμων ἐκ συγκινήσεως.

— «Κλεόνη, ἔγραφε τὸ φυλαχτό».

Ὁ Μάρκος εἶχεν ἀνορθωθῆ, ἔπεσεν ὀπίσω λιπόθυμος. Ὁ Γαΐος ἔσπευσε εἰς βοήθειάν του. Ἄνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς.

— «Ἦτον ἀδελφή μου!» εἶπε.

Σιγὴ βαθεῖα ἐπῆλθε. Ἡ καταπληκτικὴ εἴδησις, ἀφήρεσε ἀπὸ ὅλους τὴν δύναμιν νὰ ἀρθρώσουν λέξιν. Πρῶτος ὁ Γαΐος συνῆλθε.

— «Ἡ ὁμολογία τοῦ ἀνθρώπου τούτου», εἶπεν, «ἐπιβεβαιοῖ ὅσα γνωρίζομεν καὶ ἡμεῖς ἐκ στόματος τῆς Αἰγίσθης τῆς ἰδίας. Εἴμεθα πεπεισμένοι, ὅτι ἦτο εὐγενοῦς καταγωγῆς, ἀλλὰ δὲν εἴχομεν χειροπιαστὰς ἀποδείξεις· ἡ ἰδία δὲν ἐνεθυμεῖται τίποτε ἀπὸ τὰ παιδικά της χρόνια. Μᾶς διηγήθη μόνον τὴν θλιβερὰν της ζωὴν ὡς μάντιδος, περιφερομένης εἰς τὰ ὁδοὺς τῶν Φιλίππων, ὅπου ἀπήγγελλε χρησμοὺς καὶ ἔλεγε τύχας ἀντὶ χρημάτων, ἕως οὗ μίαν ἡμέραν δύο ἄνδρες σοβαροί, ξένοι, ἐστάθησαν καὶ διέταξαν τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν ποῦ τὴν ἐδέσμευε νὰ ἐξέλθῃ ἐξ αὐτῆς, καὶ πάραυτα ἔχασε τὴν μαντικήν της δύναμιν. Ἔγινεν ἄχρηστος εἰς τοὺς κυρίους της. Ἐκ τῶν στερήσεων καὶ τῆς στενοχωρίας ἠσθένησε, ἦλθε μέχρι τοῦ χείλους τοῦ τάφου—ἔπαθε ὡς φαίνεται νεκροφάνειαν, διότι τὴν μετέφεραν εἰς τὸν ἔρημον τόπον τῶν νεκρῶν, καὶ τὴν ἀφῆκαν ἐκεῖ ἄταφον. Ἐκεῖθεν τὴν ἔσωσαν διαβάται, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς ἔγινε κατόπιν σύζυγός της, ἀφοῦ πλέον τὴν παρελάβομεν ἡμεῖς εἰς τὴν οἰκογένειάν μας. (ἀκολουθεῖ)